
PROGRAMMA NATUURONTWIKKELING

2020-2024 (CONCEPT)

(waarin opgenomen: Natuurbeheerplan 2019 in de zin van artikel 1.3 SVNL)

Viervlek. foto: Henk de Vries

VAST TE STELLEN DOOR PROVINCIALE STATEN VAN NOORD-HOLLAND

OP 4 NOVEMBER 2019

Inhoud

1. Programma Natuurontwikkeling Noord-Holland	2
1.1 Inleiding.....	2
Programma natuurontwikkeling	2
1.2 Biodiversiteit in de omgevingsvisie.....	2
Natuurlijk en vitaal landelijk gebied.....	3
Natuurinclusieve Landbouw	3
1.3 Regionale aanpak en combinatie van functies	3
1.4 PM: Coalitieakkoord.....	4
2. Europees en nationaal natuurbeleid.....	5
Kaderrichtlijn Water	5
BIODIVERSITEIT	6
3. Provinciaal beleid	7
3.1 Wet natuurbescherming (Wnb).....	7
Natura 2000-gebieden (hoofdstuk 2 van de Wnb).....	7
Programma Aanpak Stikstof	8
Europese hof van justitie en Raad van State	8
Soorten (hoofdstuk 3 van de Wnb)	8
Houtopstanden, hout en houtproducten (hoofdstuk 4 van de Wnb)	10
3.2 Natuurgebieden en natuurverbindingen; het natuurnetwerk nederland.....	10
3.2.1 Begrenzing en planologische bescherming	10
3.2.2 Voortgang realisatie NNN.....	10
3.3 Nationale parken	11
3.4 Recreatieve verbindingen voor wandelen en fietsen.....	12
3.5 Vinger aan de pols	12
3.6 Grondbeleid.....	13
Inleiding: transparantie, marktconformiteit, rechtmatigheid en duurzaamheid.....	13
Instrumenten.....	13
Provinciaal grondbezit.....	13
Verkoop van provinciale gronden	14
4. Beheer.....	15
4.1 Visie op beheer	15
4.2 Subsidiëring van het natuur- en landschapsbeheer.....	15
4.3 Certificering en goede gesprek.....	16
4.4 Natuurbeheerplan	16
Beschrijving van leefgebieden	17
Goed weidevogelbeheer	17
4.5 Beoordeling gebiedsaanvragen van agrarische collectieven.....	20
4.6 Beheer door recreatieschappen	21
5. Overzicht van alle projecten	22
6. Financiën	31
7. Kaarten.....	32

1. PROGRAMMA NATUURONTWIKKELING NOORD-HOLLAND

1.1 INLEIDING

Noord-Holland is een prachtige provincie om te wonen, te werken en vrije tijd door te brengen. Dit komt mede door onze grote diversiteit aan natuur- en cultuurlandschappen: bossen, heidevelden, duinen, veenweiden, open polders, kwelders en de Noordzee, Waddenzee en het IJsselmeer. Deze landschappen zijn van internationale betekenis: in Noord-Holland liggen maar liefst negentien Europees beschermde natuurgebieden en vier werelderfgoederen. Deze diverse landschappen en natuurgebieden herbergen een grote diversiteit aan planten en dieren (biodiversiteit). Zowel bewoners als de overheid spannen zich in om de waarden van deze gebieden veilig te stellen en te vergroten, en dat al meer dan een eeuw lang.

Ondanks alle inspanningen, is de zorg om de staat van de biodiversiteit onverminderd groot. Verschillende (inter)nationale rapporten brengen in beeld dat de situatie verre van goed is, en dat op alle niveaus gewerkt moet worden aan het herstel en de versterking van de biodiversiteit. Het [IPBES](#) (een samenwerking van onderzoekers, maatschappelijke organisaties en beleidsmakers uit 130 landen) heeft laten zien dat de achteruitgang van de biodiversiteit ook de voedselvoorziening en het welzijn van mensen aangaat. [Europees onderzoek](#) heeft statistisch onderbouwd dat de totale biomassa aan insecten sterk is afgenomen. Investeren in het herstel en de versterking van de biodiversiteit is dan ook niet alleen positief voor de natuur in zichzelf (intrinsieke waarde) maar ook voor de zogenoemde ecosysteemdiensten. Een sterke biodiversiteit steunt onder andere de voedselproductie, draagt bij aan de adaptatie aan klimaatveranderingen, voorziet de landbouw van vruchtbare bodems en water van een goede kwaliteit, en verbetert de gezondheid en het welzijn van mensen. De sterke achteruitgang van de biodiversiteit lijkt, zeker in de natuurgebieden, wel gestopt te zijn (Het Planbureau voor de Leefomgeving rapporteerde in 2016 dat de achteruitgang van de natuurkwaliteit in Nederland is gestopt) maar ook daarbuiten is het nodig om biodiversiteit te herstellen en versterken. In het [deltaplan biodiversiteitsherstel](#) heeft een brede coalitie van partijen uit zowel de natuur- als de agrifoodsectoren, inkooporganisaties en financiële sector een handelingsperspectief neergelegd om dit te bereiken. Ook de provincie onderkent de noodzaak voor biodiversiteitsherstel ten behoeve van een gezonde leefomgeving voor inwoners en bezoekers van provincie Noord-Holland. In de [omgevingsvisie NH2050](#) is de versterking van de biodiversiteit meegewogen als één van de zeven kernopgaven voor de komende decennia. Wat we hiervoor doen vanuit het natuurbeleid is weergegeven in het voorliggende Programma Natuurontwikkeling.

PROGRAMMA NATUURONTWIKKELING

Dit programma natuurontwikkeling (PNO) is een nadere uitwerking van de ambities en doelstellingen zoals die zijn vastgelegd in de Omgevingsvisie NH2050 op het gebied van biodiversiteit. Met het PNO brengen wij de samenhang tussen verwerving, inrichting en beheer van natuur tot uitdrukking. We presenteren hierin een samenhangend overzicht van de instrumenten die wij hiervoor inzetten. Het geeft tevens inzicht in de fysieke projecten die wij uitvoeren voor herstel en versterking van de biodiversiteit. Het PNO wordt jaarlijks geactualiseerd en ter besluitvorming aan Provinciale Staten voorgelegd.

Het PNO voorziet ook in de uitvoering van artikel 1.3 van de Uitvoeringsregeling Natuur- en Landschapsbeheer Noord-Holland 2016-2021 (SVNL). Daarin staat dat Provinciale Staten een Natuurbeheerplan vaststellen. De kaarten 'beheertypenkaart', 'ambitiekaart' en 'vaarlandtoeslagkaart' (zie inhoudsopgave) vormen tezamen het Natuurbeheerplan in de zin van artikel 1.3 SVNL. Wanneer de tekst van dit Programma Natuurontwikkeling over 'Natuurbeheerplan' spreekt, wordt bedoeld op deze kaarten. Op de voorbereiding van een besluit tot vaststelling of wijziging van een Natuurbeheerplan is de algemene uniforme voorbereidingsprocedure (afdeling 3.4 Algemene wet bestuursrecht) van toepassing. Op grond van deze procedure had een ieder de mogelijkheid om in de periode van 30 mei 2019 tot en met 10 juli 2019 schriftelijk of mondeling een zienswijze in te dienen op het ontwerp-Natuurbeheerplan. De ingediende zienswijzen zijn in een nota van beantwoording voorzien van een reactie van Gedeputeerde Staten en kunnen door Provinciale Staten worden betrokken bij hun besluitvorming. Belanghebbenden hebben de mogelijkheid om beroep in te stellen bij de rechtbank te Haarlem.

1.2 BIODIVERSITEIT IN DE OMGEVINGSVISIE

Provinciale Staten heeft in de [Omgevingsvisie NH2050](#) beschreven welke ambities en ontwikkelingen zij voorzien voor Noord-Holland op de lange termijn. Centraal in de omgevingsvisie staat de ambitie om het welvaarts- en welzijnsniveau voor Noord-Holland vast te houden. Daarom richten we ons op een goede balans tussen economische groei en leefbaarheid. Het herstel en de versterking van de biodiversiteit is een belangrijk onderdeel daarvan. Om dit waar te maken moeten we naast de klassieke bescherming van natuurgebieden en een goed natuurbeheer ook zoeken naar nieuwe oplossingen daarbuiten. Zo zijn de doelstellingen op het gebied van biodiversiteit sterk verweven met de doelen voor waterkwaliteit, klimaatadaptatie en de verduurzaming van de agrifoodsector.

We zullen de opgaven op deze terreinen zo veel mogelijk in onderlinge samenhang oppakken. Maar ook de energietransitie, de klimaatmitigatie en de duurzame ontwikkeling van de metropoolregio Amsterdam zijn gebaat bij een sterke biodiversiteit. Denk aan 'building with nature' waarvan de versterking van de Prins Hendrikdijk op Texel een goed voorbeeld is. Natuur met veel biodiversiteit kan veel ecosysteemdiensten leveren. Het kan bijvoorbeeld ingezet worden in klimaatbuffers en bijdragen aan de gezondheid van mensen, zowel in de stad als op het platteland. Natuurinclusiviteit in de ruimtelijke ontwikkelingen in Noord-Holland is daarom ook benoemd als een principe dat zoveel mogelijk meegenomen wordt in alle opgaven voor de provincie. Hoe we dit willen gaan aanpakken werken we bij voorkeur uit samen met onze partners gericht op een natuurlijk, veerkrachtig en vitaal landelijk gebied.

NATUURLIJK EN VITAAL LANDELIJK GEBIED

In het landelijk gebied komen meerdere opgaven bij elkaar. De komende jaren zetten wij ons in om die in samenhang met elkaar op te pakken. Een natuurlijk en vitaal landelijk gebied beoogt het herstel en versterking van de biodiversiteit en gelijktijdig de ontwikkeling van een economisch duurzame agrifoodsector. Natuurinclusief werken aan ruimtelijke opgaven in Noord-Holland vraagt om een sterk natuurnetwerk. Hiertoe verbinden we bestaande natuurgebieden en verwerven en creëren we nieuwe natuurgebieden. Waar mogelijk zetten we in op een kwaliteitsverbetering van bestaande natuur. Dit doen we in nauwe samenwerking met onze gebiedspartners zoals de natuurorganisaties, maar ook met andere overheden, bedrijven en particulieren. De verduurzaming van de landbouw pakken we op als samenwerkingspartner, onder andere in de Greenports Noord-Holland Noord en Aalsmeer en in het programma Metropolaan landschap voor de MRA. In het Groene Hart werken we met de provincies Utrecht en Zuid-Holland samen aan het Perspectief Groene Hart 2040. De opgaven voor de klimaatadaptatie van het watersysteem zijn randvoorwaardelijk voor de ambities op het gebied van zowel biodiversiteit als landbouwontwikkeling. Hiertoe wordt in samenhang met het PNO en de economische agenda de watervisie voor klimaatadaptatie en het waterprogramma vastgesteld. Ook de borging van ruimtelijke kwaliteit, cultuurhistorie en recreatiemogelijkheden zijn provinciale doelstellingen die we in het oog houden. Afhankelijk van de ontwikkelingen in de regio's en in de bestuurlijke samenwerking streven we naar een integratie van de genoemde doelstellingen zodat we binnen gebieden samenhangende opgaven samen met partners kunnen oppakken.

NATUURINCLUSIEVE LANDBOUW

In de Omgevingsvisie (vastgesteld 19 november 2018) is het volgende over natuurinclusief opgeschreven.

De huidige agrarische bedrijfsvoering is hoofdzakelijk gericht op concurrentie op de wereldmarkt en met name gestuurd door enkele ketenpartijen (inkoopcombinaties). Dat vertaalt zich meestal in een hoge productie per hectare, met een maximale kostenefficiëntie. Deze aanpak leidt in toenemende mate tot maatschappelijke discussie; milieu, natuur, bodem, de omgeving en de agrarische ondernemer zelf, komen erdoor onder druk te staan. Zoals eerder aangegeven is in de Omgevingsvisie het belang van natuurinclusieve landbouw benadrukt en streeft de provincie Noord-Holland ernaar de grondgebonden landbouw in 2030 zoveel mogelijk natuurinclusief te laten zijn.

Natuurinclusiviteit heeft in verschillende omgevingen verschillende verschijningsvormen (agrarisch gebied, bebouwde omgeving, water). Voor het agrarisch gebied kunnen de ecosysteemdiensten die de natuur ons van 'nature' brengt, kansen geven voor een natuurinclusieve bedrijfsvoering. Natuurinclusieve landbouw maakt de landbouw ecologisch robuuster, met aandacht voor een veilige en hoogwaardige voedselproductie. Deze vorm van landbouw vermindert de milieudruk (zoals op de bodem- en het water), verbetert de kwaliteit van het landschap en de biodiversiteit. Biodiversiteit is niet alleen als intrinsieke doelstelling van belang, maar ondersteunt de bodembiodiversiteit. Dit is een belangrijke randvoorwaarde voor een veerkrachtige landbouw. Ruimte voor natuur kan gevonden worden in oevers en randen door ecologisch slootbeheer, natuurvriendelijke oevers en ecologisch randenbeheer. Dit alles moet gebaseerd zijn op economisch duurzame verdienmodellen voor de agrariërs.

We willen de natuurinclusieve landbouw stimuleren vanuit een participatieve rol, gebaseerd op vijf pijlers: (keten)innovaties, kennisdeling, gebiedsinitiatieven, communicatie en netwerkvorming.

Voor de jaren 2018 en 2019 hebben we middelen vanuit de [motie-110](#) hiervoor ingezet. In 2019 wordt duidelijk of en zo ja op welke wijze dit een vervolg zal krijgen vanaf 2020.

De beoogde transitie in de landbouw zal provinciebreed samen oplopen met andere transitieopgaven zoals klimaatadaptatie, energietransitie en een duurzame verstedelijking. Meer informatie over het programma Natuurinclusieve Landbouw is te vinden op de website van [Groen Kapitaal](#).

Alle informatie over de omgevingsvisie is [hier](#) te vinden. Met name bij de visie ten aanzien van natuurlijk en vitaal landelijke omgeving (pag. 50 en verder). En op de pagina's 71 en 76.

1.3 REGIONALE AANPAK EN COMBINATIE VAN FUNCTIES

De ambities en opgaven zoals die zijn vastgelegd in de omgevingsvisie hebben een regiospecifiek karakter. De uitwerking van de doelen en kansrijke functiecombinaties kunnen per regio en gebied verschillen. Groene projecten dragen vaak bij aan het realiseren van andere opgaven, zoals klimaatadaptatie, energietransitie, het tegengaan van bodemdaling, het bieden van recreatieve mogelijkheden, landschapsbescherming en natuurinclusieve landbouw. Door een regionale aanpak zoeken we dergelijke combinaties en maken we 'werk met werk'. Bij de inzet van de middelen in de projecten van dit PNO zal ook steeds gezocht worden naar dergelijke functiecombinaties. Het [programma Oostelijke Vechtplassen](#) bewijst het succes van deze aanpak; in dit programma werken 21 partijen samen om dit gebied een kwaliteitsimpuls te geven door de realisatie van 800 hectare NNN, het baggeren van de Loosdrechtse Plassen, het behouden en verbeteren van verschillende Natura 2000-habitats, de aanleg van recreatieve verbindingen, het herstel van legakkers, het verbeteren van de waterkwaliteit en het transformeren van de watersportsector. Ook het programma Bodemdaling veenweidegebieden kent een dergelijke regionale aanpak, waarbij de thema's water, natuur, landbouw en landschap samenkomen. De gebiedsgerichte aanpak ondersteunt ook de samenwerking met onze partners, zoals nu gebeurt rondom [Amsterdam Wetlands](#).

Op basis van dit initiatief van de terreinbeherende organisaties Landschap Noord-Holland, Natuurmonumenten, Recreatie Noord-Holland en Staatsbosbeheer zijn we de samenwerking aangegaan met LTO, WLD, LNV, HHNK, de gemeenten Amsterdam, Waterland en Zaanstad onder het Interbestuurlijk Programma Vitaal Platteland. In deze samenwerking gaan we gebiedsgericht aan de slag met verschillende opgaven waaronder het vergroten van biodiversiteit, het verbeteren van recreatieve mogelijkheden en het afremmen van bodemdaling.

1.4 PM: COALITIEAKKOORD

De voorliggende tekst is een ambtelijk concept voor het Programma Natuurontwikkeling zoals dat in het najaar van 2019 voorgelegd zal worden aan het bestuur. Voor de zomerperiode nodigen we onze partners in de uitvoering van ons (natuur)beleid uit om deze ambtelijke concepttekst van commentaar te voorzien. Het nieuwe coalitieakkoord '[Duurzaam doorpakken](#)' is woensdag 12 juni jongstleden gepresenteerd. De uitkomst hiervan kan ook leiden tot aanpassingen in de voorliggende concepttekst.

2. EUROPEES EN NATIONAAL NATUURBELEID

Natuur houdt zich niet aan grenzen. Niet aan die van de provincie maar ook niet die van Nederland. Daarom is het goed dat er zowel op landelijk als op internationaal niveau afspraken zijn om die grensoverschrijdende aspecten van het natuurbeleid goed op te kunnen pakken. (Inter-)nationale kaders dragen bij aan de effectiviteit van onze provinciale inzet op het natuurbeleid. In dit hoofdstuk wordt uiteengezet welke (inter-)nationale afspraken relevant zijn voor de natuur in Noord-Holland.

De [Vogelrichtlijn](#) (1979) en de [Habitatrichtlijn](#) (1992) dienen ter bescherming van planten en dieren en hun leefgebieden. Op basis van deze richtlijnen wijst het Rijk, via de Wet natuurbescherming, Natura 2000-gebieden aan, die tezamen een Europees ecologisch netwerk vormen. Voor elk van deze gebieden beschrijft een beheerplan hoe bijzondere leefgebieden en soorten worden beschermd. Ook wordt in deze plannen beschreven wat de uitdagingen zijn en welke natuurherstelmaatregelen moeten worden uitgevoerd om de gestelde natuurdoelen te halen. De doelstelling van de [Kaderrichtlijn Water](#) (KRW, 2000) is dat uiterlijk in 2027 de waterkwaliteit – zowel grond- als oppervlaktewater – op orde is, zowel in chemisch (schoon), als ecologisch (gezond) opzicht. De [Nitratrichtlijn](#) (1991) richt zich eveneens op de verbetering van de waterkwaliteit, door de beperking van nitraten (dierlijke mest en stikstofkunst-mest) uit agrarische bronnen. Ten slotte formuleert het [Gemeenschappelijk Landbouw Beleid](#) (GLB) 2014-2020 doelen voor de verduurzaming en vergroening van de agrarische sector. De uitvoering – bijvoorbeeld het agrarisch natuurbeheer – krijgt gestalte via het [Plattelandsontwikkelingsprogramma](#) (POP 3), dat mede wordt gefinancierd door provincies, waterschappen en Rijk.

Het Rijk stelt de wettelijke kaders voor ons natuurbeleid, in (onder andere) de Wet ruimtelijke ordening en de Wet natuurbescherming. Ook rapporteert het Rijk aan de Europese Commissie over de uitvoering van de Europese richtlijnen. “*Landbouw, natuur en voedsel: waardevol verbonden*” is de actuele visie op de relatie tussen landbouw en natuur waarin het Rijk aangeeft te streven naar kringlooplandbouw. “Landbouw, tuinbouw en visserij zijn volop in beweging en willen tegemoetkomen aan wat de samenleving, de natuur, de bodem, het water en het ecosysteem van hen vragen.”¹ Onze inzet op de integrale aanpak van de opgaven voor een natuurlijk en vitaal landelijk gebied, als ook de uitvoering van de motie natuurinclusieve landbouw passen hier goed bij.

KADERRICHTLIJN WATER

Waterkwaliteit is een bepalende factor voor de kwaliteit in de natuurgebieden en de biodiversiteit daarbuiten. De Kaderrichtlijn Water (KRW) is een Europese richtlijn uit het jaar 2000 voor de kwaliteitsverbetering van zowel het oppervlaktewater als het grondwater. Voor grondwater geldt ook een kwantiteitsdoelstelling. Het uiteindelijke doel is het bereiken van een ‘goede toestand’ van het water, uiterlijk in het jaar 2027.

Bij het uitvoeren van de KRW werken Rijk, provincies en waterschappen samen. Op hoofdlijnen is de verantwoordelijkheidsverdeling als volgt.

- Het Rijk is ‘systeemverantwoordelijk’ (o.a. wetgeving, zoals Waterwet en mestwetgeving) en draagt de verantwoordelijkheid voor de rijkswateren (doelen, maatregelen, monitoring).
- Provincies zijn verantwoordelijk voor het nemen van maatregelen om de kwaliteit en kwantiteit van het grondwater te verbeteren en voor de monitoring. Voor de regionale oppervlaktewateren zijn zij kaderstellend: zij stellen – op voorstel van de waterschappen – de ecologische doelen vast. De huidige doelen gelden voor de periode 2016-2021; eind 2021 worden de doelen vastgesteld voor de periode 2022-2027. Ook zijn provincies betrokken bij het nemen van maatregelen in oppervlaktewateren, bijvoorbeeld in het kader van hun natuurbeleid (NNN, Natura2000) en – in Noord-Holland – bij het aanleggen van natuurvriendelijke oevers (nvo’s) en vispassages in eigen vaarwegen. De aanleg van nvo’s en vispassages in de eigen vaarwegen vloeit voort uit de ambitie uit de Watervisie 2021 om deze vaarwegen ‘KRW-proof’ te maken.
- Waterschappen leiden de door de provincie vast te stellen ecologische doelen af. De waterschappen zijn als waterkwaliteitsbeheerder verder bij uitstek de partij om voor het oppervlaktewater verbetermaatregelen te treffen. Tevens monitoren zij de ontwikkeling van de kwaliteit van dit water.

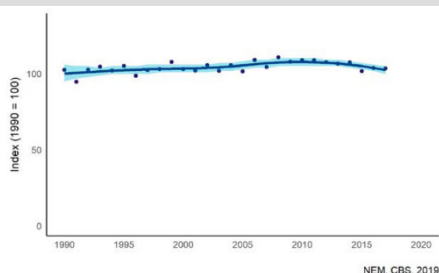
Van de vier grondwaterlichamen in Noord-Holland verkeerde er bij de laatste officiële beoordeling (2012) één in een slechte chemische toestand, hetgeen te wijten was aan een teveel aan fosfaat. In 2016 bleek dat het Noord-Hollandse deel van dit waterlichaam (het ligt deels in Zuid-Holland) wel in een goede toestand verkeerde. Tevens komt het grondwater in Noord-Holland positief uit een viertal tests: de waterbalans- en intrusietest, de grondwatertest menselijke consumptie, de test grondwaterafhankelijke oppervlaktewateren en de natuurtest. De verwachtingen voor de toekomst (beoordeling 2021) zijn positief. De provinciale inzet voor de grondwaterdoelstellingen uit de KRW richten zich op de drinkwaterbescherming, tegengaan van grondwaterverontreinigingen en verbetering van de grondwatercondities in (Natura2000)-natuurgebieden.

Bij het oppervlaktewater is het beeld in tegenstelling tot dat voor het grondwater negatief. Slechts 4 van de 83 waterlichamen voldeden eind 2016 volledig aan de chemische normen; geen van de waterlichamen voldeed volledig aan de ecologische normen. Voor een aantal onderliggende biologische parameters, zoals algen, was de situatie minder negatief. In nauw overleg met de waterschappen worden de benodigde maatregelen in 2019/2020 bepaald. Daarbij waarborgen we de samenhang met de andere opgaven. Maatregelen waaraan gedacht kan worden zijn onder andere de aanleg van natuurvriendelijke oevers en vispassages, verbetering kwaliteit zwemwaterlocaties, programma Bodem en Water dat agrariërs ondersteunt bij het doorvoeren van verbeteringen.

¹ Ref visie kringlooplandbouw

BIODIVERSITEIT

Onder biodiversiteit verstaan wij de variabiliteit in organismen uit de hele wereld, waaronder terrestrische, mariene en andere aquatische ecosystemen en de ecologische verbanden waar ze deel van uitmaken; de diversiteit is de variatie binnen soorten (genen), tussen soorten en tussen ecosystemen, conform de definitie uit het verdrag van Rio de Janeiro (1992). Onderzoekers, maatschappelijke organisaties en beleidsmakers uit 132 landen (verenigd in het [IPBES](#)) hebben in 2019 opgeroepen tot actie voor biodiversiteitsherstel. Biodiversiteit is niet alleen van belang voor ons voedsel, maar ook voor de kwaliteit van onze leefomgeving en gezondheid. Des te verontrustender is het om te zien dat de totale biodiversiteit wereldwijd volgens het IPBES de laatste decennia sneller afneemt dan ooit. Dit brengt het welzijn en de gezondheid van mensen in gevaar en de betrokken beleidsmakers en onderzoekers roepen dan ook op om breed in te zetten op het herstel van de biodiversiteit.

In Noord-Holland volgen we, net als in de rest van Nederland, de ontwikkeling van de biodiversiteit nauwgezet. De manier waarop we dat doen is beschreven in paragraaf 3.5. Tweejaarlijks publiceren we de resultaten voor de hele provincie in '[Biodiversiteit in Noord-Holland](#)'. Uit deze monitor concluderen we dat de sterke achteruitgang van voor de jaren negentig van de vorige eeuw gestopt lijkt te zijn, maar ook dat met name kwetsbare biodiversiteit, zoals soorten van bijzondere leefmilieu's, zeldzame soorten, en soorten van landbouwgebieden nog steeds afnemen.

FIGURE 1: LPI NOORD-HOLLAND

De resultaten van de insectenonderzoekers uit Krefeld en Nijmegen zijn hiervan ook een voorbeeld. Zij hebben laten zien dat de [hoeveelheid insecten](#) enorm is afgenomen. Het is dan ook tijd om te gaan werken aan oplossingen, waarbij zowel de overheden, als bedrijfsleven en maatschappelijke partijen hun rol moeten oppakken. Het landelijke [deltaplan Biodiversiteitsherstel](#) en het [Noord-Hollandse deltaplan Groen Goud](#) zijn illustratief voor het draagvlak dat is ontstaan in de maatschappij.

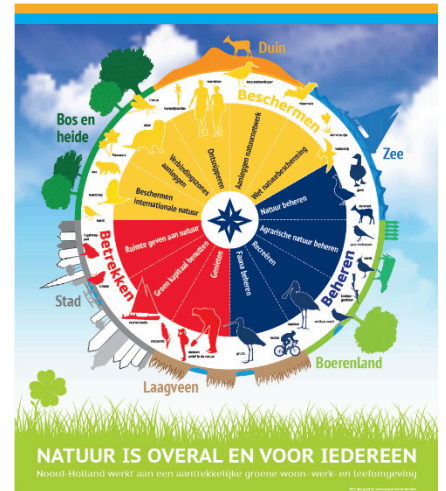
Anderzijds zijn in gebieden waarin gewerkt wordt aan natuurherstel goede resultaten geboekt. Een voorbeeld is het werk van de stichting de Hooge Weide, die als particulier natuurbeheerder prachtige graslanden met weidevogels ontwikkelt. Ook levert meer aandacht voor biodiversiteit in de landbouw goede voorbeelden op, zoals onderzoeken van stichting Grauwe Kiekendief en de Vlinderstichting in akkerranden en vogelakkers hebben aangetoond. Meer informatie hierover is te vinden in '[Biodiversiteit in Noord-Holland 2019](#)'.

3. PROVINCIAAL BELEID

Het provinciaal beleid is grotendeels gebaseerd op de Wet natuurbescherming, de realisatie van het Natuurnetwerk inclusief de natuurverbindingen, het stimuleren van natuurinclusieve landbouw, faciliteren van Nationale Parken en het realiseren van recreatieve verbindingen. Zoals in de omgevingsvisie is aangegeven kijken we ook steeds meer buiten deze onderwerpen om naar kansen om biodiversiteit te herstellen en versterken. We zullen voortdurend aandacht blijven vragen en actief stimuleren dat natuur in ogen-schouw genomen wordt als kans, en als oplossing voor problemen bij de klimaatadaptatie, stedelijke ontwikkeling, mobiliteit en energietransitie. In de omgevingsvisie is dit benoemd als het principe dat we ontwikkelingen in Noord-Holland zo veel mogelijk natuurinclusief zullen maken. Hierop zullen we in aanvulling op het vigerende beleid nadrukkelij energie blijven inzetten.

Het actuele beleid voor biodiversiteit bestaat uit een complementair pakket aan middelen en instrumenten. Enerzijds beschermen we de natuurgebieden die we al hebben, en we streven daar naar een nog verdere verbetering van de kwaliteit van de gebieden. Anderzijds werken we aan de afronding van het Natuurnetwerk en verwerven daartoe gronden en richten die in als nieuwe natuur. Planologische en wettelijke bescherming zorgt voor het behoud van voldoende ruimte en het vrijwaart de natuurgebieden en planten- en diersoorten van bedreigende ontwikkelingen. Dit beleid is ingebed in een maatschappelijke omgeving waarmee we zoveel mogelijk samenwerken en die we betrekken bij ons beleid waar dat kan. Het vigerende provinciale natuurbeleid is samengevat in figuur 1.

FIGUUR 1 GROEN IN EEN OOGOPSLAG

3.1 WET NATUURBESCHERMING (WNB)

In de Wet natuurbescherming (WNB) is beschreven wat de plichten en bevoegdheden van GS en PS zijn op het vlak van natuurbescherming. Kaders voor de uitvoering hiervan zijn vastgelegd in beleidsregels en verordeningen.

Beleidsregels	Verordening
Tegemoetkoming schade	Natura 2000-gebieden Noord-Holland
Natuurbescherming Noord-Holland	Vrijstelling soorten
	Houtopstanden Noord-Holland
	Faunabeheer
	Tegemoetkoming schade

Tabel 1 Beleidsregels en verordeningen WNB in Noord-Holland

De verordeningen zullen op termijn worden opgenomen in de Omgevingsverordening. De taken voor vergunning- en ontheffingverlening en de handhavingstaken voor deze wet worden uitgevoerd door de [Regionale Uitvoeringsdienst Noord-Holland Noord](#) (RUD NHN).

NATURA 2000-GBIEDEN (HOOFDSTUK 2 VAN DE WNB)

Natura 2000 is het Europese netwerk van beschermde natuurgebieden. In Noord-Holland zijn 19 Natura 2000-gebieden aangewezen: alle duingebieden, een groot deel van Laag-Holland, het Naardermeer, de Vechtplassen en de grote wateren Noordzee, Waddenzee en IJsselmeer. Het Rijk is eindverantwoordelijk voor het realiseren van de Europese natuurdoelen, die per gebied uitgewerkt zijn. De provincies hebben een inspanningsverplichting om zich voor deze doelen in te zetten. In de Natura 2000 beheerplannen zijn de doelen nader uitgewerkt en in nauw overleg met de natuurorganisaties benodigde herstelmaatregelen beschreven. De terreinbeherende organisaties voeren deze maatregelen uit onder regie van de provincie. Tijdens de uitvoering overleggen we intensief met zowel de natuurbeheerders als met de omgeving, waarbij steeds het behalen van de natuurdoelstellingen voor het gebied centraal staat. Daarnaast is ook 'bestaand gebruik' in het betreffende gebied benoemd, waarvoor geen vergunning vereist is. Wel is een vergunning nodig voor activiteiten in of nabij Natura 2000-gebieden die mogelijk schadelijk zijn voor de natuurwaarden. De provincie is in de meeste gevallen bevoegd gezag hiervoor. Ook de handhaving is (met uitzondering van de grote wateren) de verantwoordelijkheid van de provincie, hetgeen wordt uitgevoerd door RUD NHN, in samenwerking met de andere bevoegde gezagen.

Voor alle Natura 2000 gebieden, behalve Oostelijke Vechtplassen, is inmiddels een beheerplan opgesteld, met een looptijd van zes jaar. Voor Polder Zeevang is de eerste beheerplan-periode medio 2019 afgelopen. In mei 2019 is de verwachting dat de werkingsduur van het beheerplan met zes jaar verlengd gaat worden. (deze tekst wordt in de definitieve versie geactualiseerd)

PROGRAMMA AANPAK STIKSTOF

Het Programma Aanpak Stikstof (PAS) is opgezet om de effecten van stikstofdepositie op beschermde natuur te verminderen en tegelijkertijd economische activiteiten mogelijk te maken. De emissie van stikstof is één van de grootste bedreigingen voor de kwaliteit van natuurgebieden. Het programma werkt enerzijds aan emissiereductie (bronmaatregelen) en anderzijds aan het versterken van de weerbaarheid van natuurgebieden via natuurherstelmaatregelen. In 2015 is het PAS in werking getreden en zijn afspraken met partners gemaakt over de uitvoering en de monitoring. Het PAS wordt gebruikt als afwegingskader voor de vergunningverlening voor activiteiten die extra stikstofuitstoot tot gevolg hebben. Zolang de beschikbare ruimte voor extra stikstofuitstoot ('ontwikkelingsruimte') niet overschreden wordt, kunnen nieuwe activiteiten vergund worden. (deze tekst wordt in de definitieve versie geactualiseerd)

EUROPESE HOF VAN JUSTITIE EN RAAD VAN STATE

Op 7 november 2018 heeft het Hof van Justitie van de Europese Unie uitspraak gedaan. Deze heeft betrekking op de toelaatbaarheid van een juridisch systeem als dat van het PAS in het licht van de eisen van de Europese Habitatrichtlijn. Volgens het Hof is een juridisch systeem als dat van het PAS toelaatbaar maar dat ook bij het PAS de positieve gevolgen van de maatregelen die in dat programma zijn opgenomen, vooraf vast moeten staan. Pas dan kan de overheid een nieuwe activiteit toestaan.

De Raad van State heeft uitspraak gedaan op 29 mei 2019 en concludeert dat het PAS niet aan die voorwaarde voldoet en dus niet als toestemmingsbasis voor nieuwe activiteiten mag worden gebruikt. Bovendien wordt in het PAS ook toestemming voor activiteiten gegeven op basis van maatregelen in natuurgebieden die nodig zijn voor het voorkomen van achteruitgang van die gebieden. Ook dat mag niet. De conclusie is dat de onderbouwing van het PAS onvoldoende is. De Afdeling bestuursrechtspraak zet daarom een streep door de vergunningen voor veehouderijen die in de uitspraak van 29 mei 2019 aan de orde zijn en waarbij gebruik is gemaakt van het PAS.

De uitdaging voor de komende periode is het ontwikkelen van een stabiele en voorspelbare PAS binnen de lijnen van de einduitspraak van de Raad van State. De ervaringen met het PAS in het 1^e tijdvak geven aanleiding om voor het 2^e tijdvak (vanaf juli 2021) te onderzoeken op welke onderdelen er wensen en ideeën zijn voor verbeteringen en bijstelling van de huidige ambities, doelen en werkwijze van het PAS. De oriëntatiefase voor het 2^e PAS tijdvak is gestart in februari 2019. In deze fase inventariseren we welke ideeën en wensen er zijn, zowel bij betrokken overheden (LNV, IenW, Defensie, provincies, RIVM en PAS bureau) als maatschappelijke organisaties.

SOORTEN (HOOFDSTUK 3 VAN DE WNB)

Hoofdstuk 3 van de Wet natuurbescherming bevat de wettelijke kaders ter bescherming van in het wild levende dier- en plantensoorten. De provincie is in deze kaders verantwoordelijk voor zowel de actieve als passieve soortenbescherming.

ACTIEVE SOORTENBESCHERMING

Actieve soortenbescherming is gericht op specifieke maatregelen voor het behoud en herstel van Europees en nationaal beschermde soorten en hun leefgebied. Soortenbescherming is altijd al een onderdeel geweest in het natuurnetwerk, het Natura 2000 beleid en het (agrarisch) natuurbeheer. Desalniettemin zijn er nog soorten die zich niet in een gunstige staat van instandhouding bevinden waarvoor wij verkennen of extra inzet mogelijk is. Wij geven daarbij prioriteit aan soorten waarvan een relatief groot deel van de Nederlandse populatie zich voortplant of overwintert binnen onze provincie en die onvoldoende aan bod komen in het huidige (gebiedsgerichte) beleid. Voor soorten waarover onvoldoende kennis over nuttige maatregelen beschikbaar is zullen wij zo mogelijk onderzoek initiëren. Bij de verkenningen en onderzoeken betrekken we zowel de terreinbeherende- en soortenorganisaties, als particulieren en vrijwilligersorganisaties.

PASSIEVE SOORTENBESCHERMING

De Wet natuurbescherming verbiedt het doden of verstoren van beschermde dieren. Tegelijkertijd kunnen deze beschermde dieren soms problemen veroorzaken voor de volksgezondheid, openbare veiligheid of ruimtelijke ingrepen. Voorbeelden hiervan zijn het verstoren van vleermuizen bij de sloop van een oud gebouw of verwijderen van rugstreeppadden bij het aanleggen van nieuwe bebouwing. Ook kunnen deze soorten schade aanrichten aan gewassen, ecosystemen en andere beschermde planten en dieren. De provincie kan in die gevallen een vrijstelling of een ontheffing verlenen op het verbod op het doden of verstoren. Hierbij bewaken we steeds een balans tussen de instandhouding van een populatie en bescherming van de intrinsieke waarde van dieren en planten enerzijds en het maatschappelijke belang zoals volksgezondheid, openbare veiligheid en schade anderzijds.

BEHEER EN SCHADEBESTRIJDING

Ten behoeve van het maatschappelijk belang vindt in Noord-Holland beheer plaats op ganzen en damherten. Het gaat dan om de ganzen die schade aanrichten aan gewassen en een risico vormen voor de veiligheid rondom Schiphol en damherten die in Natura 2000 gebieden de natuurwaarden aantasten en een risico voor de verkeersveiligheid veroorzaken. Ook predatoren zoals vossen en kraaien die een gevaar vormen voor weidevogels worden beheerd.

Op basis van [verordeningen en beleidsregels](#) die door de provincie zijn vastgesteld, weegt de Regionale Uitvoeringsdienst Noord-Holland Noord (RUD NHN) af of een ontheffing kan worden verleend voor het beheer van een bepaalde diersoort en houdt zij toezicht op naleving van de wet. Faunabeheer wordt uitgevoerd door de partijen die zijn verenigd in de [Stichting Faunabeheereenheid Noord-Holland](#) op basis van een faunabeheerplan. In het faunabeheerplan worden passende en doeltreffende maatregelen die schade moeten voorkomen en bestrijden beschreven en wordt het beheer onderbouwd door schadegegevens, trendtellingen van populaties en de resultaten van voorgaand beheer. Wij verstrekken jaarlijks een subsidie aan de faunabeheereenheid voor het opstellen van faunabeheerplannen, bureaunkosten en de uitvoering van ganzenbeheer.

In Noord-Holland is de problematiek rond de grote populatie ganzen urgent. Hoewel de groei van de populatie grauwe ganzen afvlakt, stijgt het totale aantal ganzen in Noord-Holland nog steeds. ganzen horen bij het Noord-Hollandse landschap, maar de huidige populatie – met de name jaarrond verblijvende ganzen – veroorzaakt veel schade aan agrarische gewassen. In principe zijn agrariërs zelf verantwoordelijk voor het voorkomen van schade door ganzen aan hun gewassen, door hen te verjagen of bestrijden op basis van de door ons afgegeven vrijstellingen en ontheffingen. Alleen wanneer wij door regelgeving hierbij beperkingen opleggen aan de mogelijkheden tot het adequaat voorkomen van schade, bijvoorbeeld vanuit het oogpunt van soortbescherming, is de provincie verantwoordelijk voor het uitkeren van een redelijke tegemoetkoming die proportioneel is aan de opgelegde beperkingen. Deze tegemoetkomingen zijn de laatste jaren gestegen naar circa € 8 miljoen per jaar.

Naast schade aan gewassen kunnen ganzen ook een gevaar vormen voor de vliegveiligheid rondom Schiphol. Wij vinden het om die reden wenselijk dat in een straal van 10 kilometer rondom Schiphol slechts geringe aantallen ganzen voorkomen. De maatregelen om tot dit doel te komen behelzen zowel preventieve maatregelen, zoals nestbehandeling, het toepassen van verjagende middelen en het zoeken naar innovatieve oplossingen om schade tegen te gaan, maar ook populatiebeheer door afschot en vangacties. De basis hiervoor ligt in het, door de faunabeheereenheid opgestelde, en door ons goedgekeurde [Faunabeheerplan Ganzen Noord-Holland](#) en het [Ganzenbeheerplan omgeving Schiphol](#). Migrerende ganzen die in Noord-Holland alleen overwinteren bieden wij rust door rustgebieden aan te wijzen en door, op internationaal niveau, samen te werken met landen waar de verschillende ganzenpopulaties naar toe trekken.

INVASIEVE EXOTEN

Een bijzondere bedreiging van de biodiversiteit in Noord-Holland wordt veroorzaakt door de verspreiding van zogenaamde invasieve exoten. Dit zijn soorten die zich buiten hun oorspronkelijke verspreidingsgebied hebben gevestigd en door hun aanwezigheid of door de groei van hun populaties een bedreiging vormen van inheemse soorten.

Soorten die ook door de Europese Unie als schadelijk worden beoordeeld zijn opgenomen in de zogenaamde Unielijst. Voor deze soorten is sinds 2016 een Europees verbod van kracht op het bezit, handel, kweek, transport en import. De bestrijding van deze soorten is de verantwoordelijkheid van de provincies, met uitzondering van de wolhandkrab, uitheemse rivierkreeften en de beverrat. Het Rijk blijft behalve voor de bestrijding van genoemde soorten ook verantwoordelijk voor de handhaving op de Verordening invasieve uitheemse soorten. Doelstelling hiervan is om te voorkomen dat invasieve exoten zich in Nederland kunnen vestigen. Wij geven prioriteit aan de bestrijding van invasieve exoten die Natura 2000-doelen in gevaar brengen en de soorten die genoemd zijn in de Unielijsten. Een voorbeeld voor de provinciale bestrijding van invasieve exoten zijn enkele deelprojecten van het uitvoeringsprogramma Oostelijke Vechtplassen gericht op het terugdringen van cabomba en onderzoek naar de impact van rivierkreeften op de Natura 2000-doelen. Ook de plantensoort watercrassula is een invasieve exoot. Op Texel is aanwezigheid ervan geconstateerd en geïnventariseerd. Vervolgens is de plant bestreden. In het poldertje Ceres groot ca 2 ha, is de watercrassula bestreden door hem af te dekken met een laag zanderige grond. Hierdoor is de groeiplaats van het plantje van moeras naar een meer droog natuurtypen gewijzigd, waardoor de kans op hergroei zeer klein is.

Op vier andere locaties is het plantje onder ecologische begeleiding geheel verwijderd. De oevers van een aantal poelen is hierbij geplagd, het uitkomende materiaal is daarna in de omgeving begraven. De bestrijding van de watercrassula heeft plaatsgevonden in samenwerking met diverse natuurorganisaties, de gemeente, het waterschap en diverse particuliere terreinbeheerders. Om te voorkomen dat de watercrassula op Texel opnieuw een probleem wordt, zal er gemonitord gaan worden.

Bestrijding van de Watercrassula op Texel
(foto Peter Storm)

HOUTOPSTANDEN, HOUT EN HOUTPRODUCTEN (HOOFDSTUK 4 VAN DE WNB)

De provincie neemt besluiten over de kap van houtopstanden buiten de bebouwde kom en de daar aan gekoppelde herplantplicht. PS hebben regels gesteld over de manier van melden, het kader waarop wordt getoetst voor een ontheffingsverlening en de mogelijkheid om een partij vrij te stellen van de herplantplicht. Dit laatste gebeurt om regulier beheer en omvorming naar andere natuurdoeltypen conform provinciale ambities mogelijk te maken.

Deze paragraaf wordt mogelijk nog geactualiseerd naar aanleiding van het coalitieakkoord of andere ontwikkelingen.

3.2 NATUURGEBIEDEN EN NATUURVERBINDINGEN; HET NATUURNETWERK NEDERLAND

3.2.1 BEGRENZING EN PLANOLOGISCHE BESCHERMING

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is de nationaal samenhangende structuur van te beschermen en te ontwikkelen natuurgebieden. Het NNN is niet alleen ecologisch netwerk, maar draagt ook bij aan waterberging, het tegengaan van bodemdaling. Daarnaast is het ook nog eens te beschouwen als het grootste recreatiegebied van Nederland. Natuurverbindingen moeten de natuurgebieden in het NNN tot een echt netwerk smeden. Dit kan in de vorm van lange natuurverbindingen in agrarisch gebied of langs oevers, maar ook als natuurbruggen, plas-dras-bermen en faunapassages. Verbinden is nodig omdat veel natuurgebieden op zich zelf te klein zijn als volwaardig leefgebied voor soorten. Uit evaluaties is voldoende aangetoond dat een goed functionerend NNN de basis is voor het herstel en het behoud van de biodiversiteit². Daarom blijven we volop inzetten op de afronding van het natuurnetwerk in onze provincie.

De provinciale ruimtelijke verordening (PRV) regelt de aanwijzing van NNN-gebieden ('begrenzing'), de planologische bescherming en de afweging welke ruimtelijke ontwikkelingen binnen deze gebieden zijn toegestaan, middels artikel 19. Hiermee is geregeld dat bestemmingsplannen voor deze gebieden geen nieuwe activiteiten mogelijk mogen maken die per saldo een significant effect hebben op de 'wezenlijke kenmerken en waarden', of het oppervlak en de samenhang van het NNN verminderen. Alleen voor ontwikkelingen van groot maatschappelijk belang, waarvoor geen reële alternatieven zijn, kan er een uitzondering worden gemaakt. In dat geval moeten de negatieve effecten zo beperkt mogelijk zijn (mitigatie) en gecompenseerd worden. Elke natuurcompensatie wordt vastgelegd in een compensatieplan en de provincie en de initiatiefnemer van de ruimtelijke ontwikkeling sluiten een compensatieovereenkomst. De reeds afgesproken natuurcompensatie-projecten staan in dit Programma Natuurontwikkeling, zodat wij de voortgang ervan goed kunnen volgen. Sinds 2019 maken de 'wezenlijke kenmerken en waarden' onderdeel uit van de PRV als bijlage 3. De Uitvoeringsregeling natuurcompensatie is in 2019 op enkele onderdelen aangescherpt, om hem geheel in lijn te brengen met de vigerende tekst van artikel 19. Als de Omgevingswet in werking treedt, verandert het rijkskader waaraan ons planologisch beleid moet voldoen. In 2020 bezien we of dat aanleiding geeft om ons beleid aan te passen.

3.2.2 VOORTGANG REALISATIE NNN

In Noord-Holland is 56.500 hectare begrensd als NNN (stand per 1 januari 2019, zie tabel 1), waarvan 50.900 hectare (90%) is gerealiseerd. De restantopgave is dus nog 5.600 hectare, waarvan 1.650 hectare reeds is verworven, maar nog niet ingericht. De overige 3.950 hectare is nog niet verworven en nog niet ingericht. Wij beschouwen het NNN als voltooid wanneer alle als zodanig aangewezen gronden zijn ingericht en worden beheerd conform de doelstellingen in de beheertypenkaart. Tegelijkertijd werken we aan de verhoging van de natuurkwaliteit, zodat ook de doelstellingen in de ambitiekaart worden gerealiseerd.³

In tabel 2 is te zien dat, sinds de decentralisatie van het natuurbeleid in 2013:

- de omvang van het NNN ('begrensd oppervlakte') met bijna 1.300 hectare is toegenomen, van circa 55.200 hectare naar 56.500 hectare. Dit is vrijwel overal het gevolg van het begrenzen van reeds bestaande natuurgebieden die nog geen NNN waren. Zo zorgen we voor planologische bescherming van deze gebieden en kan de beheerder een subsidie voor natuurbeheer aanvragen. Het gaat hier doorgaans dus niet om 'nieuwe natuurgebieden', maar om natuurgebieden die er al waren;
- ongeveer 2.800 hectare begrensde NNN daadwerkelijk is gerealiseerd als natuurgebied;
- de restantopgave, als gevolg hiervan, met ruim 1.500 hectare is afgenomen: van 7.107 hectare naar 5.600 hectare.

² Planbureau voor de Leefomgeving (2016). *Balans voor de Leefomgeving 2016*. PBL, Den Haag.

³ De gronden in provinciaal eigendom, gelegen binnen het NNN, beschouwen wij nog niet als gerealiseerd NNN, omdat deze doorgaans nog verkocht zullen worden aan een eindbeheerder. Wij maken hierop een uitzondering als het gronden betreft die voor langere tijd (of permanent) in provinciaal eigendom blijven.

PMG/PNO	Begrensd NNN	(Beoogd) gereali- seerd NNN	Nog te realiseren NNN
2014-2018	55.200 ha	48.100 ha	7.107 ha (waarvan nog 4.301 ha te verwerven)
2015-2019	55.500 ha	48.350 ha	7.157 ha (waarvan nog 4.229 ha te verwerven)
2016-2020	55.850 ha	49.050 ha	6.822 ha (waarvan nog 4.919 ha te verwerven)
2017-2021	56.250 ha	50.150 ha	6.141 ha (waarvan nog 4.365 ha te verwerven)
2018-2022	56.300 ha	50.400 ha	5.900 ha (waarvan nog 4.300 ha te verwerven)
2019-2023	56.400 ha	50.600 ha	5.800 ha (waarvan nog 4.200 ha te verwerven)
2020 -2024	56.500 ha	50.900 ha	5.600 ha (waarvan nog 3.950 ha te verwerven)

Tabel 2. Realisatie NNN sinds 2014. De oppervlaktes NNN kunnen jaarlijks in beperkte mate wijzigen vanwege correcties in de begrenzing. Daarnaast wordt de methode om de realisatie en de restantopgave te berekenen steeds verder verfijnd, wat ook tot cijfermatige wijzigingen leidt. In bovenstaande tabel is uitgegaan van de voortgangkaart begin 2019.

Binnen het NNN zijn nog twee zogenoemde ‘zoekgebieden’ begrensd, in de Horstermeerpolder (76 hectare) nabij Ankeveen en nabij de Bovenlanden bij Aalsmeer (14,6 hectare). In deze gebieden moet nog een concrete NNN-begrenzing plaatsvinden, die zal voortvloeien uit een gebiedsproces dat nog loopt.

In ons coalitieakkoord **2015-2019** hebben wij de doelstelling geformuleerd om jaarlijks 250 hectare nieuw NNN te realiseren. In dit Programma Natuurontwikkeling rapporteren wij over de voortgang van projecten.

Wij werken aan de restantopgave door deze ‘onder te brengen’ in projecten. De projecten waaraan wij momenteel werken, zijn opgenomen in dit Programma Natuurontwikkeling (zie hoofdstuk 5). Als lopende projecten worden afgerond, ontstaat ruimte voor het starten van nieuwe projecten. Op dit moment richten wij ons voornamelijk op afronding van het NNN in de Gooi & Vechtstreek en in het veenweidegebied van Laag Holland.

In tabel 2 staat een prognose voor de realisatie van NNN voor de komende jaren, zowel via projecten als door initiatieven van derden. Opgemerkt moet worden dat deze prognose sterk afhankelijk is van de voortgang in de lopende projecten, de start van nieuwe projecten en van de wens van particulieren om over te gaan op natuurbeheer, dus dat hierin – zeker naarmate verder in de toekomst wordt gekeken – nog aanzienlijke wijzigingen kunnen optreden.

	2020	2021	2022	2023	2024	2025 en verder
Realisatie nieuw NNN	320 ha	107 ha	93 ha	90 ha	156 ha	2495 ha

Tabel 3. Prognose realisatie NNN en kwaliteitsverbetering. In bovenstaande tabel is uitgegaan van de nu bekende projecten in het Programma Natuurontwikkeling.

Ons streven is het NNN in 2027 af te ronden. Voortzetting van de ambitie uit het afgelopen coalitieakkoord gemiddeld 250 ha per jaar te realiseren, zal niet voldoende zijn om de restantopgave in de komende acht jaar te realiseren. Dat betekent dat het tempo omhoog zal moeten. We hebben inmiddels meerdere acties in gang gezet om te versnellen, zoals het vrijmaken van aanvullende middelen, het inzetten van het instrument van volledige schadeloosstelling/onteigening nabij het Naardermeer, in het gebied ‘t Hol en met een grondstrategie in de Oostelijke Vechtplassen. In 2019 zijn enkele nieuwe grondinstrumenten ontwikkeld en ook in 2020 wordt een aantal nieuwe grond-instrumenten ingezet (zie paragraaf 2.6).

Naast de kwantitatieve doelstelling om het NNN af te ronden, werken we aan kwaliteitsverbetering in de bestaande NNN-gebieden. Daartoe biedt de SKNL-regeling aan natuurbeheerders een subsidiemogelijkheid voor maatregelen om de kwaliteit van natuurgebieden te verbeteren.

Natuurverbindingen

De realisatie van natuurverbindingen koppelen we zo veel mogelijk aan infrastructurele en recreatieve maatregelen, zoals de aanleg en onderhoud van provinciale wegen. Deze werkwijze leidt tot grote synergievoordelen. In sommige gevallen is alleen een aanpassing van het beheer al voldoende om de verbinding tussen natuurgebieden tot stand te brengen. Een voorbeeld hiervan is de Assendelverzeedijk waar het waterschap de dijk anders is gaan maaien waardoor het hele seizoen door bloeiende planten beschikbaar zijn. De meerwaarde voor de insecten en daarmee voor andere soorten is groot gebleken. Deze ervaringen, en die uit andere projecten delen we met de beheerders en partijen die verbindingen en voorzieningen aanleggen. Daarmee verbeteren we de effectiviteit van toekomstige projecten.

3.3 NATIONALE PARKEN

De Nationale Parken Duinen van Texel en Zuid-Kennemerland vormen het visitekaartje van de Noord-Hollandse natuurgebieden en richten zich op natuurbescherming, recreatie, educatie, promotie en onderzoek. Wij beschouwen de Nationale Parken als een waardevol instrument om bewoners en bezoekers van Noord-Holland te betrekken bij hun groene leefomgeving. Om deze reden leveren wij een structurele financiële bijdrage. Voor het overige beschouwen wij de Nationale Parken als zelfstandige organisaties, die naar

eigen inzicht kunnen besluiten over hun rechtsvorm en bestuurssamenstelling. Wij zullen gebruik maken van onze bevoegdheid om nieuwe Nationale Parken bij de minister voor aanwijzing voor te dragen wanneer hiervoor draagvlak bij alle betrokken partijen bestaat, de meerwaarde hiervan overtuigend is aangetoond en er sprake is van duurzame financiering.

3.4 RECREATIEVE VERBINDINGEN VOOR WANDELEN EN FIETSEN

Een groeiend aantal mensen weet de Noord-Hollandse natuurgebieden te vinden om te ontspannen en te genieten. Beleven van de natuur is ook een van de doelen van ons natuurbeleid. Wij willen de bereikbaarheid van de deze gebieden dan ook verbeteren. Hiervoor zetten we een [subsidieregeling](#) in. Deze maakt het mogelijk om het wandelnetwerk en toeristische overstappunten (TOP's) te realiseren. TOP's vormen een herkenbare entree van het landelijk gebied; ze bieden voorzieningen en informatie voor recreanten. In 2018 zijn we gestart met de voltooiing van het provinciale wandelnetwerk. De laatste uitbreiding van dit netwerk van ongeveer 2.000 kilometer is voorzien in de komende jaren. Deze uitbreiding pakken we regionaal aan. Voor het fietsnetwerk realiseren we ons dat we rekening houden met nieuwe trends en behoeften van fietsers, zoals elektrisch fietsen en verschillen tussen wielrenners en langzaam fietsverkeer. We hebben hiervoor het 'Perspectief Fiets' opgesteld, dat het basisnetwerk (utiliteair en recreatief) voor de fiets omvat. Voor het oplossen van knelpunten hebben we de subsidie [Fietsknelpunten Noord-Holland](#) beschikbaar.

In de regio's Gooi & Vechtstreek en Diemerscheg is het wandelnetwerk in 2019 gereed met een uitbreiding van het aantal recreatieve wandelroutes. In de bewegwijzering van de circa 488 kilometer wandelroutes is eenheid gecreëerd. Het ontwerp voor de wandelnetwerken in West-Friesland en Amstelland zijn afgerond in 2019, waarna de realisatie is voorzien in 2020. Daarmee wordt er respectievelijk 500 en 253 kilometer aan het wandelnetwerk toegevoegd. De realisatie van het netwerk in Zuid-Kennemerland start naar verwachting eind 2019 met een subsidieaanvraag. Realisatie is dan beoogd voor 2021 met een uitbreiding van 725 kilometer.

Voor de aanleg en het beheer van boerenlandpaden door agrarisch ondernemers continueren wij onze bijdrage. Deze paden verbeteren de toegankelijkheid van het landelijk gebied, en creëren de mogelijkheid om het agrarisch bedrijf van nabij te ervaren. Recreatie Noord-Holland heeft circa 110 kilometer boerenlandpaden in beheer.

3.5 VINGER AAN DE POLS

Het provinciale natuurbeleid draait om het herstel en de versterking van de biodiversiteit. Voor een definitie van dit begrip volgen wij de internationaal geaccepteerde definitie uit het Verdrag van Rio de Janeiro (REF): biodiversiteit is "de variabiliteit in organismen uit de gehele wereld, waaronder terrestrische, mariene en andere aquatische ecosystemen en de ecologische verbanden waar ze deel van uitmaken; de diversiteit betreft de variatie binnen soorten (genen), tussen soorten en tussen ecosystemen". Om de ontwikkeling van de biodiversiteit en het effect van onze inspanningen te volgen, houden we voortdurend een vinger aan de pols door een provinciebrede natuurmonitoring. Deze monitoring is landelijk uniform afgesproken in de [Werkwijze Monitoring en Beoordeling Natuurnetwerk en Natura 2000/PAS](#), zodat de resultaten vergelijkbaar zijn en provincies en terreinbeherende organisaties van elkaar kunnen leren. De terreinbeherende organisaties voeren de monitoring grotendeels zelf uit; de resultaten delen zij in de Nationale databank flora en fauna.

Naast de provinciebrede natuurmonitoring kijken we ook specifiek naar aparte soorten en soortgroepen, zoals kleine zoogdieren, vlinders en libellen, vogels, plantensoorten, vleermuizen, amfibieën en reptielen. Dit gebeurt via het [Netwerk Ecologische Monitoring](#), een samenwerkingsverband van onder andere het Rijk, provincies, het Planbureau voor de Leefomgeving en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). NEM-gegevens zijn veelal afkomstig van vrijwillige waarnemers, die worden begeleid door soortenbeschermingsorganisaties zoals de Vlinderstichting, SOVON, RAVON en de Zoogdierverseniging. Deze gegevens, en ook losse waarnemingen van plant- of diersoorten, worden centraal verzameld in de [Nationale Databank Flora en Fauna](#). Op basis hiervan kan het CBS de zgn. Living Planet Index uitrekenen; de ruggengraat van de provinciale rapportage [Biodiversiteit in Noord-Holland](#). Deze rapportage verschijnt elke twee jaar.

Vanzelfsprekend houden we nauwlettend in het oog welke nieuwe (technische) ontwikkelingen ons kunnen helpen bij de uitvoering van monitoring. Zo werken we bijvoorbeeld samen met onderzoeksinstituten bij het inzetten van drones en *remote sensing* om de kwaliteit van vegetaties in beeld te brengen en werken we mee aan een grootschalige veldproef met het automatisch monitoren van insecten via camera's en beeldherkenningssoftware. In samenwerking met het datalab van de provincie onderzoeken we welke slimme analyses kunnen worden toegepast op bestaande data die leiden tot nieuwe inzichten en mogelijk aanpassingen in natuurbeheer en -beleid. Overigens blijft, naast alle technische mogelijkheden, de inzet van de vele onderzoeksvrijwilligers van onmisbaar belang. In het kader van ons programma [Betrekken bij groen](#) ondersteunen IVN en Landschap Noord-Holland alle vrijwilligers in het groen. Via de website [de groene academie](#) is meer informatie hierover te vinden.

3.6 GRONDBELEID

INLEIDING: TRANSPARANTIE, MARKTCONFORMITEIT, RECHTMATIGHEID EN DUURZAAMHEID

Het provinciaal grondbeleid omvat verschillende instrumenten voor de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Algemene uitgangspunten van dit beleid zijn transparantie, marktconformiteit, rechtmatigheid en duurzaamheid. *Transparantie* betekent in dit geval dat in geval van verkoop of verpachting van provinciale gronden wij via onze website kenbaar maken hoe dat zal gebeuren en wie hiervoor in aanmerking komt. *Marktconformiteit* betekent dat wij bij verwerving, verkoop en verpachting van gronden de marktprijs als uitgangspunt nemen. Deze wordt bepaald door een gecertificeerd taxateur. Afwijking van de marktprijs is uitzonderlijk; als dit aan de orde is motiveren wij dit zorgvuldig. *Rechtmatigheid* betekent dat wij altijd handelen volgens de geldende wet- en regelgeving. Met *duurzaamheid* streven wij een duurzame inzet van de gronden op de lange termijn na.

Wij zetten in op een actief grondbeleid, vanuit de hierboven benoemde kaders. Met dit actieve grondbeleid zetten wij stevig in om benodigde gronden sneller beschikbaar te krijgen voor de realisatie en afronding van het NNN.

Onze ambitie is om alle NNN voor 2027 gerealiseerd te hebben. Om dit te kunnen realiseren, volgen wij drie hoofdlijnen: 1) Actieve grondverwerving, 2) Realisatie van particuliere natuur via functiewijziging en (SKNL) overeenkomsten met particuliere eigenaren of, wanneer er geen zicht is op NNN realisatie volgens deze twee sporen, in bepaalde gevallen 3) onteigening inzetten.

INSTRUMENTEN

GRONDVERWERVING, KAVELRUIJ EN BEDRIJFSVERPLAATSING

Wij voeren een actief grondbeleid. Dit houdt in dat wij gronden verwerven wanneer dit ondersteunend is aan de realisatie van onze beleidsdoelen. Soms betreft het gronden die binnen het NNN zijn gelegen; soms ruilgrond buiten het NNN, met het oogmerk deze te gebruiken voor kavelruil of bedrijfsverplaatsing. Onze uitvoeringsregelingen voor kavelruil (LINK) en bedrijfsverplaatsing (LINK) (binnen het NNN en binnen het Groene-Uitweggebied) kunnen een dergelijke ruiling ondersteunen.

Wij houden de provinciale 'koopplicht' in stand. Dit houdt in dat wij garanderen gronden te verwerven die binnen het NNN zijn gelegen, wanneer deze ons tegen een marktconforme prijs worden aangeboden.

De resultaten van het in 2019 uitgevoerde onderzoek over de benutting van het instrumentarium Wet voorkeursrecht gemeenten, voor de versnelling van de NNN realisatie, worden gepubliceerd in een volgend programma Natuurontwikkeling (2021-2025).

Uit een evaluatie blijkt dat de beheergrondbanken Laag Holland, Amstelscheg en Groene Uitweg weinig tot geen meerwaarde hebben gehad. Daarom zullen wij deze grondbanken afbouwen en geen nieuwe instellen. Andere, meer flexibele grondinstrumenten (zoals kavelruil, strategische grondaankopen en in voorkomende gevallen (langjarige) liberale verpachtingen) die ten dienste staan van natuurontwikkeling en agrarische structuurversterking, kunnen hiervoor in de plaats komen.

ZELFREALISATIE: SUBSIDIE VOOR FUNCTIEVERANDERING EN INRICHTING (SKNL-REGELING)

Partijen die geen agrariër zijn kunnen nu geen beroep doen op de SKNL-subsidie, terwijl hier wel veel potentie kan liggen. In 2019 heeft een verkenning plaatsgevonden of het zinvol en nuttig is om een subsidieregeling (voor afwaardering bij functieverandering) tot stand te brengen voor niet-agrariërs, en of dat bijdraagt aan het realiseren van de NNN doelen. De uitkomst van de verkenning is dat een nieuwe subsidieregeling of een subsidie buiten uitvoering niet werkbaar zijn. De beste mogelijkheid om particulieren tegevoet te komen in een regeling lijkt een ABC constructie, waarbij wij de grond kopen, afwaarderen en vervolgens weer verkopen aan de eigenaar. De fiscale aspecten van deze ABC zullen nader onderzocht moeten worden. De inrichtingsmaatregelen kunnen dan via het reguliere subsidiespoor aangevraagd worden net als de beheersubsidie, mits voldaan wordt aan de voorwaarden van deze subsidies.

VOLLEDIGE SCHADELOOSSTELLING, ONTEIGENING EN ONTPACHTING

Onteigening en schadeloosstelling

De provincie wil vaker actief gronden verwerven voor NNN-realisatie via functiewijziging (SKNL) en/of verwerving op basis van onteigeningsschadeloosstelling. Als onderdeel van beide instrumenten kan ook een ruiling ingezet worden. Mocht blijken dat functiewijziging of verwerving met deze instrumenten niet mogelijk is, dan gaat de provincie over tot onteigening.

Ontpachting

In een aantal gevallen is het voor natuurdoelen van belang dat bestaande pachtverhoudingen beëindigd kunnen worden. Nu is het zo dat grondeigenaren niet over gaan tot ontpachten omdat de kosten hiervoor te hoog liggen. Bij afkoop worden de financiële voordelen die de pachter geniet door het gebruik van de grond (agrarische productie, beheervergoeding, mestplaatsingsruimte, GLB-premies etc.) namelijk gekapitaliseerd in een eenmalige afkoopsom. Daarom wordt er gewerkt aan een regeling voor pachtbeëindiging; de verwachting is dat deze operationeel is in september 2019 en dat de eerste aanvragen nog in 2019 behandeld kunnen worden.

PROVINCIAAL GRONDBEZIT

Voorstel is om per regio te bekijken wat de mogelijkheden en voordelen zijn voor het aanhouden, opbouwen van een strategische grondportefeuille. Het opbouwen van een regionale strategische grondportefeuille kan realisatie NNN makkelijker maken of versnellen, vaak in combinatie met andere doelen. De grenzen voor aankoop dienen goed afgestemd te worden met de regiomanagers. De

provinciale (agrarische) gronden in de portefeuille kunnen (liberaal) worden verpacht, maar het doel is dat zij benut worden in ruilprocessen, bedrijfsverplaatsingen etc.

NATUURVRIENDELIJK BEHEER VAN PROVINCIAAL GRONDBEZIT

Gronden die de provincie in bezit heeft of krijgt ten behoeve van de NNN realisatie, zullen tot aan de overdracht aan een eindbeheerder netjes moeten worden beheerd, mede met het oog op de natuurdoelstellingen. In een aantal gevallen kan er voor gekozen worden om de oude eigenaren de gronden, onder voorwaarden, nog te laten beheren, als een vorm van voortgezet gebruik tot aan het moment van inrichten. Dit laatste geeft eigenaren bijvoorbeeld ook de kans om hun bedrijvigheid af te bouwen en kan tevens gezien worden als een maatregel welke de hoogte van de schadeloosstelling beïnvloedt. Andere opties zijn om partijen in het gebied het beheer uit te laten voeren (o.a. Natuurmonumenten, particulieren en agrariërs, agrarische natuurverenigingen) of als provincie zelf zorg te dragen voor het beheer en onderhoud.

VERKOOP VAN PROVINCIALE GRONDEN

Verkoop van provinciale gronden, als deze niet langer een provinciaal doel dienen, gebeurt in beginsel door middel van een openbare verkoopprocedure. Dit zorgt ervoor dat een ieder, die geïnteresseerd is om het eigendom en beheer te verkrijgen, zijn/haar interesse kenbaar kan maken. Echter, in een aantal situaties vinden wij het gewenst om een uitzondering te maken op dit uitgangspunt. Wanneer wij een dergelijke uitzondering maken, vermelden wij dit op de provinciale website, onder verwijzing naar (één van) onderstaande redenen:

1. Indien redelijkerwijs slechts één beheerder het gewenste beheer kan uitvoeren. Dit kan het geval zijn wanneer de desbetreffende gronden voor derden ontoegankelijk zijn, of bij percelen tot maximaal 5 hectare die voor een groot deel zijn omgrensd door één beheerder;
2. Indien onderhandse verkoop leidt tot een aantoonbare besparing op de inrichtings- en/of beheer-kosten. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn indien de aankopende partij géén beroep doet op subsidie voor inrichting en/of beheer;
3. Wanneer sprake is van uitruil van gronden gelegen binnen het NNN naar provinciale gronden buiten het NNN, vindt onderhandse verkoop plaats aan de ruilende grondeigenaar en komt hij/zij in aanmerking om maximaal 20% extra grond te kopen ten opzichte van de te verkopen oppervlakte NNN;
4. Wanneer provinciale gronden worden ingebracht in een gebiedsproces, dit gebiedsproces openbaar is aangekondigd en grondeigenaren in en nabij het desbetreffende gebied zijn uitgenodigd aan het gebiedsproces deel te nemen, kan provinciale grond worden verkocht aan de grondeigenaren die zich voor dit gebiedsproces hebben gemeld.

In de afgelopen jaren hebben we provinciale gronden die bestemd zijn voor natuurontwikkeling, verkocht aan particuliere eigenaren of terreinbeherende organisaties, waarbij de natuurwaarden worden geborgd door het vestigen van een kwalitatieve verplichting. Het is echter ook mogelijk dat wij zelf de gronden in eigendom houden omwille van de strategische grondportefeuille. Wij kunnen dan ook zelf de beheerder blijven. In 2019 verkennen wij in welke gevallen wij natuurgronden niet willen verkopen, maar zelf zorg willen dragen voor het beheer. Dit kan ook via afspraken met gecertificeerde beheerders. Anders dan voorheen zullen wij gronden die (op dit moment) niet (meer) nodig zijn voor het realiseren van beleidsdoelen niet meer meteen op de grondmarkt ter verkoop aanbieden.

4. BEHEER

4.1 VISIE OP BEHEER

Natuur heeft intrinsieke waarde en is kwetsbaar. Natuur heeft tevens waarde voor de beleving en gezondheid van mensen. Natuur is ook van belang vanwege ecosysteemdiensten, zoals CO₂-vastlegging, bescherming tegen water. Het beheer van natuur draagt bij aan bescherming van flora en fauna en behoud van aantrekkelijke en gevarieerde landschappen. Afhankelijk van de natuurdoelen en maatschappelijke opgaven kan beheer variëren van zeer extensief, gericht op natuurlijke dynamiek, tot zeer intensief, met maatregelen zoals begrazing, beweiding, plaggen, kappen, hooien, maaien en bejaging. Ook indirect beheer, gericht op het tegengaan van ongewenste externe invloeden zoals water- of bodemverontreiniging, is van groot belang. Natuur kan worden bevorderd door de ruimte te geven aan natuurlijke dynamiek maar ook door gericht beheer voor kwetsbare flora en fauna. Noord-Holland kent een groot aantal beheerders van natuur- en recreatiegebieden, landschap en cultuurhistorisch erfgoed: terreinbeherende organisaties, particuliere eigenaren, agrarische ondernemers, recreatieschappen, waterschappen en gemeenten. Wij verwachten van beheerders dat zij zorgen voor professioneel, samenhangend beheer, in samenwerking met elkaar en met andere partners.

In het SNL is subsidie mogelijk voor natuurbeheer, agrarisch natuurbeheer en landschapsbeheer. Terreinbeherende organisaties (TBO's), natuurcollectieven, particuliere grondeigenaren en collectieven van agrariërs die landbouwgrond beheren kunnen een vergoeding krijgen voor het beheer en de inrichting van (agrarische) natuurgebieden en landschappen. Adequaat beheer moet zich richten op het duurzaam, effectief en efficiënt realiseren en instandhouden van natuurtypes die wij vastleggen in dit Programma Natuurontwikkeling, zie de kaarten Natuurbeheerplan.

Wij begrenzen en beschrijven in het natuurbeheerplan de natuurdoelen en de gebieden waar gecertificeerde beheerders subsidie kunnen krijgen voor het beheer en de ontwikkeling van natuur, agrarische natuur en landschap. De kwaliteit en het resultaat van het beheer toetsen wij door monitoring van natuurwaarden en gesprekken hierover tussen de provincie en beheerders.

4.2 SUBSIDIËRING VAN HET NATUUR- EN LANDSCHAPSBEHEER

De financiering van het beheer beschouwen wij als een gedeelde verantwoordelijkheid van de overheid en de beheerders. Wij leveren hieraan een aanzienlijke bijdrage door onverkort vast te houden aan de systematiek en vergoedingen van het Subsiestelsel Natuur en Landschap (SNL). Het SNL is een landelijk uniform stelsel, dat garandeert dat beheerders in alle provincies een vergelijkbare vergoeding krijgen voor hun werkzaamheden.⁴ Daarnaast is het SNL getoetst door de Europese Commissie, opdat subsidie voor natuurbeheer geen ongeoorloofde staatssteun oplevert.

Subsidie voor natuur- en landschapsbeheer wordt verstrekt via:

- de Uitvoeringsregeling Natuur- en Landschapsbeheer Noord-Holland voor subsidiebeschikkingen die zijn afgegeven vóór 1 januari 2016;
- de [Uitvoeringsregeling Natuur- en Landschapsbeheer Noord-Holland 2016-2021](#) (SVNL 2016-2021) voor subsidiebeschikkingen die zijn afgegeven vanaf 1 januari 2016.

Subsidieaanvragen worden getoetst aan deze uitvoeringsregelingen en aan bijzondere bepalingen die Gedeputeerde Staten kunnen opnemen in het besluit over de openstellingsperiode en de hoogte van de subsidieplafonds. Dit besluit wordt jaarlijks door Gedeputeerde Staten vastgesteld. De uitvoeringsregelingen, de periode van openstelling en de subsidieplafonds worden bekendgemaakt in het Provinciaal Blad en op de website van de provincie. Subsidie wordt verstrekt voor de duur van zes kalenderjaren, van 1 januari tot en met 31 december. Indien van toepassing kan de subsidie worden verhoogd met toeslagen, zoals:

- monitoring. Deze toeslag is beschikbaar voor het verzamelen van gegevens ten behoeve van de monitoring van natuurkwaliteit;
- openstellingsbijdrage. Dit is een bijdrage in de kosten die voortvloeien uit het onderhoud van voorzieningen en het toezicht dat nodig is in natuurgebieden;
- beheer met schaapskuddes. Deze toeslag is beschikbaar voor het gebruik van één of meerdere door een herder geleide schaapskuddes;
- beheer van percelen die enkel varend kunnen worden bereikt ('vaarlandtoeslag'). De percelen waar deze toeslag beschikbaar wordt gesteld zijn aangeduid op de vaarlandtoeslagkaart.

De provincie verstrekt uitsluitend een beheersubsidie aan eigenaren of erfpachters van terreinen of hun collectieve vertegenwoordiger. Geen subsidie wordt verstrekt aan waterleidingbedrijven en publiekrechtelijke rechtspersonen (het Rijk, gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen zoals recreatieschappen), met uitzondering van Staatsbosbeheer. Ook verstrekt de provincie

---

4. Binnen de systematiek van het SNL wordt subsidie voor natuur- en landschapsbeheer uitsluitend verstrekt aan eigenaren of erfpachters van terreinen of hun collectieve vertegenwoordiger. Wanneer deze een derde persoon (bijvoorbeeld een pachter of loonwerker) vraagt het beheer uit te voeren, maken zij doorgaans afspraken over de wijze waarop dit beheer wordt uitgevoerd en de vergoeding die hiervoor verstrekt wordt. De provincie is geen partij in deze afspraken. Wij onderhouden een subsidierelatie met de ontvanger van de subsidie, waartoe ook verantwoording over de besteding van de subsidie behoort. Wanneer in dit hoofdstuk wordt gesproken over 'beheerder', wordt derhalve bedoeld: de ontvanger van de subsidie.

geen subsidie voor het beheer van de “grote wateren” Noordzee, Waddenzee, IJsselmeer en het Markermeer; dit beheer is de verantwoordelijkheid van het Rijk.

4.3 CERTIFICERING EN GOEDE GESPREK

Natuur- en landschapsbeheer vereist betrokkenheid en deskundigheid. Alleen gecertificeerde beheerders komen in aanmerking voor een SNL-subsidie. Door afgifte van een certificaat verklaart de provincie dat een beheerder voldoet aan kwaliteitseisen voor de organisatie en administratie van beheer. De [Stichting Certificering SNL](#) verzorgt de certificering namens de provincies.

Samen met de beheerders hebben we een gedeeld belang in het behalen van de beoogde natuurkwaliteit. Door regulier overleg over de beheerplannen en monitoringresultaten, aangevuld met veldbezoeken en andere activiteiten, houden de beheerder en de provincie de vinger aan de pols van de natuurkwaliteit.

De SNL-subsidie wordt verleend voor het uitvoeren van adequaat natuurbeheer, conform de voorwaarden die zijn beschreven in de subsidiebeschikking. Wanneer daartoe aanleiding is kunnen wij de verleende subsidie opschorten, korten of terugvorderen. Het agrarisch natuurbeheer wordt gecontroleerd door de uitvoeringsorganisatie [RVO.nl](#), die ook de betaalverzoeken van de collectieven beoordeelt. Wanneer daartoe aanleiding is kan RVO.nl kortingen opleggen, bijvoorbeeld indien niet wordt voldaan aan de voorwaarden. Met beheerders worden gesprekken gevoerd over het uitgevoerde beheer. Vertrekpunt in de gesprekken zijn de gegevens die uit monitoring beschikbaar zijn. Doel is om de kwaliteit van de natuurgebieden verder te verbeteren. Met de agrarische collectieven vindt jaarlijks een voortgangsgesprek plaats aan de hand van voortgangsrapportages.

4.4 NATUURBEHEERPLAN

Het Natuurbeheerplan, dat deel uitmaakt van dit Programma Natuurontwikkeling, bestaat uit drie kaarten: de beheertypenkaart, de ambitiekaart en de vaarlandtoeslagkaart en paragraaf 4.5 met tabel 4. Deze kaarten zijn van belang voor de subsidiëring van het (agrarisch) natuur- en landschapsbeheer en worden regelmatig geactualiseerd. In hoofdstuk 7 staat op welke wijze het kaartmateriaal digitaal te raadplegen is, zodat op detailniveau kan worden ingezoomd.

De *beheertypenkaart* geeft alle beheerwaardige natuur- en landschapswaarden weer. Elk beheertype kent een beschrijving van, onder andere, de kenmerkende natuur- en landschapswaarden en de eisen die aan het beheer worden gesteld. Van beheerders – ook als zij geen subsidie ontvangen – wordt verwacht dat zij hun beheer richten op de instandhouding van de beheertypen. Per gebied is in beginsel maar één beheertype toegekend. Alleen agrarische beheertypen (hierna ook ‘leefgebieden’ genoemd) kunnen over elkaar liggen. Een beheerder kan alleen voor subsidiëring van het toegekende beheertype in aanmerking komen. Indien subsidie wordt aangevraagd voor een beheertype dat niet op de beheertypenkaart staat, zal deze subsidieaanvraag worden geweigerd.

Voor sommige natuurgebieden bestaat de ambitie om het huidige gebruik of het beheer te veranderen. Dit is vastgelegd in de *ambitiekaart*. Verschillen tussen de beheertypenkaart en de ambitiekaart laten zien waar verbetering van de natuurkwaliteit gewenst is. De ambitiekaart vormt de basis voor de subsidies voor functieverandering of kwaliteitsimpulsen op grond van de SKNL-regeling (zie paragraaf 3.2.2). Op enig moment kan de ambitie, zoals vastgelegd in de ambitiekaart, zijn bereikt. Op terreinen waar het natuurdoel al is bereikt, is de ambitie om dit type te behouden zal het beheertype op de beheertypenkaart identiek zijn aan dat op de ambitiekaart.

BEHEER VAN HET NATUURNETWERK NEDERLAND

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is een duurzaam beschermde en beheerde ecologische structuur. In respectievelijk de beheertypen- en ambitiekaart zijn de natuurdoelen opgenomen en is te zien of sprake is van een ambitie naar een ander natuurdoel. De toegekende beheer- en ambitietypen zijn in overeenstemming met het beheer dat nodig is om de doelstellingen van Natura 2000 en/of de Kaderrichtlijn Water te realiseren.

Soms kent de beheertypenkaart binnen het NNN nog een agrarisch beheertype toe. In deze gebieden is sprake van overgangsbheer naar het uiteindelijk beoogde natuurbeheer dat in de ambitiekaart is benoemd. Om deze ambitie te realiseren zal met ingang van het Programma Natuurontwikkeling 2022-2026 en Natuurbeheerplan 2022 niet langer agrarisch natuurbeheer binnen het NNN worden gesubsidieerd, met inachtneming van doorlopende subsidiecontracten. Als gevolg van motie 126, aangenomen door Provinciale Staten in november 2017, is een ‘verkenningjaar’ gestart, waarin over deze motie overleggen met de terreinbeherende organisaties, de agrarische collectieven en LTO-Noord gevoerd worden. Partijen zijn het erover eens dat het reguliere agrarisch natuurbeheer niet voldoende is om NNN-waardige kwaliteit te realiseren. Partijen hebben de ambitie om een overeenkomst te sluiten en in drie gebieden in pilotvorm aan de slag te gaan. Hierin is het doel NNN-kwaliteit te realiseren met agrariërs op eigen grond in het NNN en met agrariërs met pacht van voor 1977 (reguliere pacht). Hierbij werken we met bestaande en nieuwe instrumenten en de resultaten en ervaringen worden geëvalueerd. Hierover zal nog nadere besluitvorming nodig zijn.

In het verleden was het gebruikelijk dat terreinen die vóór 1 december 1977 waren verpacht en waarop sindsdien onafgebroken agrarisch natuurbeheer had plaatsgevonden, op de beheertypenkaart met een agrarisch beheertype werden aangeduid. Gedeputeerde Staten hebben op 24 april 2012 besloten dat dit ‘automatisme’ vervalft. Ecologische argumenten zijn voor ons doorslaggevend bij het bepalen van het beheertype en de ambitie; niet de eigendomssituatie of de (duur of inhoud van de) pachtovereenkomst. Het blijft het A-type tot en met 2021. Daarna zal aan de hand van de ontwikkeling van de pilots een koers worden bepaald.

Voor agrariërs op grond van een terreinbeheerder waar liberale pacht van kracht is, wordt geen nieuwe subsidie agrarisch natuurbeheer meer toegekend omdat uiterlijk vanaf 2022 de terreinbeheerder zelf de regie op het beheer op eigen terrein zal voeren en subsidie voor natuurbeheer kan aanvragen. Op de beheertypenkaart worden vanaf uiterlijk 2022 voor deze lokaties N-typen toegekend.

BEHEER VAN LANDSCHAPSELEMENTEN

Sinds 2018 stellen wij subsidie beschikbaar voor het beheer van een aantal landschapselementen: lanen, poelen en kleine historische wateren, historische tuinen, hoogstamfruitboomgaarden en fortterreinen. Dit past binnen de toegenomen aandacht voor landschapsbehoud en de betekenis van karakteristieke landschapselementen voor de biodiversiteit. De landschapselementen waarvoor subsidie kan worden aangevraagd zijn op de beheertypenkaart aangegeven. Voor tuinwallen is in 2019 een subsidieregeling opgesteld.

BEHEER BUITEN HET NATUURNETWERK NEDERLAND: AGRARISCH NATUUR- EN LANDSCHAPSBEHEER (WENDY)

Buiten het NNN is het agrarisch natuur- en landschapsbeheer een belangrijk instrument voor het behoud van biodiversiteit, omdat het bijdraagt dat soorten ook in agrarisch gebied voedsel, bescherming, nest- en voortplantingsgelegenheid kunnen vinden. Bij agrarisch natuur- en landschapsbeheer worden beheermaatregelen ingepast in de agrarische bedrijfsvoering; de agrarische functie blijft leidend en de bestemming wordt niet aangepast. Het SNL onderscheidt vijf zogenoemde 'leefgebieden' voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Binnen de leefgebieden kan subsidie voor agrarisch natuurbeheer worden aangevraagd. Leefgebieden kunnen overlappen. Het gaat om de volgende leefgebieden (in de [viewer](#) kunnen de leefgebieddeelkaarten in detail bekeken worden):

BESCHRIJVING VAN LEEFGEBIEDEN

Open grasland (deelkaart b). Dit leefgebied is kenmerkend voor Noord-Holland: open landschappen met veel vochtig en kruidenrijk gras, fijnmazige watergangen en enige opgaande begroeiing, zoals beplanting rond erven of bomenlanen. Een aantal weidevogelsoorten (zoals de grutto en tureluur) zoekt altijd de meest open en natte delen van het landschap en mijdt opgaande begroeiing. Andere soorten zijn tolerant voor (zoals scholekster, Kievit en wulp) of juist gebaat bij (Noordse woelmuis) aanwezigheid van riet of opgaande begroeiing. Houtduif, torenvalk, roek, kramsvogel en spreeuw maken vooral gebruik van het leefgebied open grasland om voedsel te vinden en te schuilen. Voor een beschrijving van goed weidevogelbeheer: zie kader.

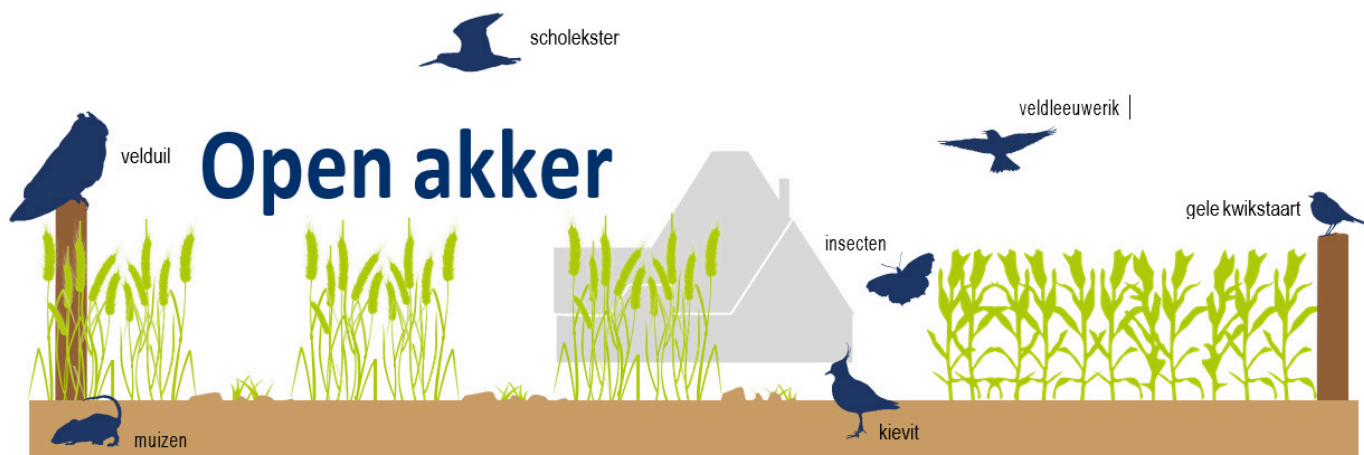

GOED WEIDVOGELBEHEER

Ondanks de terugval van de weidevogelpopulatie blijft Noord-Holland nog steeds één van de provincies met de hoogste weidevogeldichtheid. Landschappen met weidevogels hebben zowel een ecologische als cultuurhistorische waarde die bescherming blijft verdienen. De grutto is in 2015 zelfs door de Nederlanders gekozen tot 'nationale vogel' en staat symbool voor biodiversiteit in het landelijk gebied. In een aanzienlijk deel van het NNN en omliggend agrarisch gebied vindt weidevogelbeheer plaats, vaak met de inzet van veel vrijwilligers. Daar waar binnen het NNN gelegen 'reservaten' en aangrenzend agrarisch gebied in samenhang worden beheerd, het waterpeil wordt afgestemd op de weidevogels en predatie wordt tegengegaan, zijn er goede kansen voor een duurzame weidevogelpopulatie. Dit geldt ook voor optimaal beheerde agrarische gebieden. Van groot belang is het creëren van optimale omstandigheden voor foerageren, schuilen, nestgelegenheid en het opgroeien van kuikens. Voor de inrichting en het beheer betekent dit dat weidevogelgebieden een substantiële omvang en openheid moeten hebben, er voldoende nat biotoop en kruidenrijk grasland moet zijn, aangevuld met laat maaien en nestbescherming. Samenwerking en de inzet van vrijwilligers om beheerders/agrariërs te ondersteunen bij nestbescherming en/of monitoring, zijn onmisbaar. Overigens profiteert hier niet alleen de weidevogel van. Goede omstandigheden voor weidevogels betekent ook meer insecten, gezonder bodemleven, meer variatie in bloemen, grassen en kruiden en een mooi, vitaal en biodivers landschap.

Wij blijven ons inzetten om de kwaliteit van weidevogelgebieden te verbeteren (en stellen hiervoor [subsidie](#) beschikbaar), samenwerking (onder andere met de waterschappen) te bevorderen en pilots te ondersteunen (zoals de pilot 'kruidenrijk gras', 'plas-dras'). Onze ambitie om weidevogels in Noord-Holland te behouden koppelen wij aan de nieuw gestarte programma's 'Bodemdeling veenweidegebieden' en 'Natuurinclusieve landbouw'.

Open akker (deelkaart c). Dit leefgebied bestaat overwegend uit akkers waarop gewassen zoals granen, aardappels, suikerbieten of vollegrondgroenten worden verbouwd, doorsneden met bermen, sloten en meer of minder opgaande begroeiing. Dit is het leefgebied van akkervogels die zich (in zekere mate) hebben aangepast aan de dynamiek van agrarische bedrijfsvoering. Sommige zien we alleen in de zomer in akkerbouwgebieden (trekvoegels zoals de gele kwikstaart en grauwe kiekendief); andere verblijven jaarrond in Nederland (scholekster, patrijs, blauwe kiekendief, veldleeuwerik) of zijn typische wintergasten (gorzen, ruigpootbuiserd). Akkervogels profiteren van akkers met veel granen en zaden, die op hun beurt muizenpopulaties aantrekken, die weer voedsel verschaffen voor roofvogels.

AKKERVOGELBEHEER

Noord-Holland is een belangrijke provincie voor weidevogels in kruidenrijk en laat gemaaid graslanden zoals grutto, tureluur, kievit, scholekster. Het agrarisch natuurbeheer voor deze soorten is al de jaren 70 ontwikkeld en verder verbeterd met de gebiedsgerichte aanpak. Het beheer is complex, de grutto broedt op de grond en kuikens hebben voldoende voedsel nodig zijn kwetsbaar. Met het nieuwe stelsel collectief agrarisch natuurbeheer is meer aandacht gekomen voor akkervogels. Door intensivering van de landbouw is het voedselaanbod achteruitgegaan, zijn er minder zaadragende kruiden, minder achterblijvende oogstresten en minder insecten.

Met agrarisch natuurbeheer in de leefgebieden open akker en droge dooradering worden de kansen voor doelsoorten zoals patrijs, gele kwikstaart, veldleeuwerik, kneu, geelgors, kiekendief, velduil vergroot. De maatregelen bestaan uit akkerranden; vogelakkers met strokenteelt waar vogels foerageren en broeden en wintervoedselakkers om het voedselaanbod voor overwinterende akkervogels te vergroten.

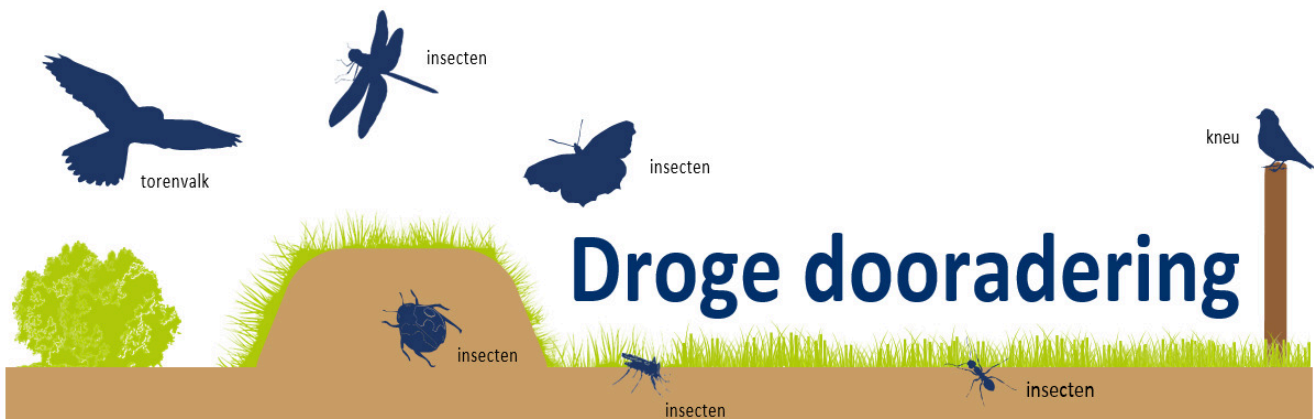
Texel is met het gevarieerde landschap een aantrekkelijk gebied voor akkervogels. Ook het werkgebied van Hollands Noorden blijkt veel potentie te hebben en daar is inmiddels 400 ha onder beheer. Bij monitoring zijn meer dan 90 verschillende soorten zijn aangetroffen. In de Haarlemmermeer en het Gooi worden percelen door akkerbouwers geschikt gemaakt voor akkervogels. Een onderzoek dat is uitgevoerd door de Vlinderstichting op Texel en Wieringen heeft aangetoond dat vogelakkers voor akkervogels tevens een belangrijke impuls zijn voor o.a. bijen, hommels en vlinders.

Met de vier agrarische collectieven in Noord-Holland en met kenniscentrum Grauwe Kiekendief is een project van start gegaan om het akkervogelbeheer verder te ontwikkelen. Doel is om het beheer uit te breiden en verder te verbeteren, o.a. door meer voorwerk te doen naar kansrijke locaties, naar de synergie van verschillende maatregelen, naar zaaimengsels, naar de gewassen van vogelakkers, naar maaibeheer. Er is ambitie om ook gebieden zoals de Beemster aan de slag te gaan en agrariërs intensief te begeleiden bij agrarisch beheer voor akkervogels.

Natte dooradering (deelkaart d). Dit leefgebied bestaat uit natte elementen binnen het agrarisch cultuurlandschap: sloten, poelen, beken, moerasjes en plas-draspercelen. Natte dooradering houdt echter niet op bij de waterlijn. Ook de oeverlanden, bermen en plas-draszone horen bij dit leefgebied. De geleidelijke overgang van nat naar droog zorgt voor een paaiplaats, foerageergebied of landhabitat voor de verschillende soorten die hier voorkomen.

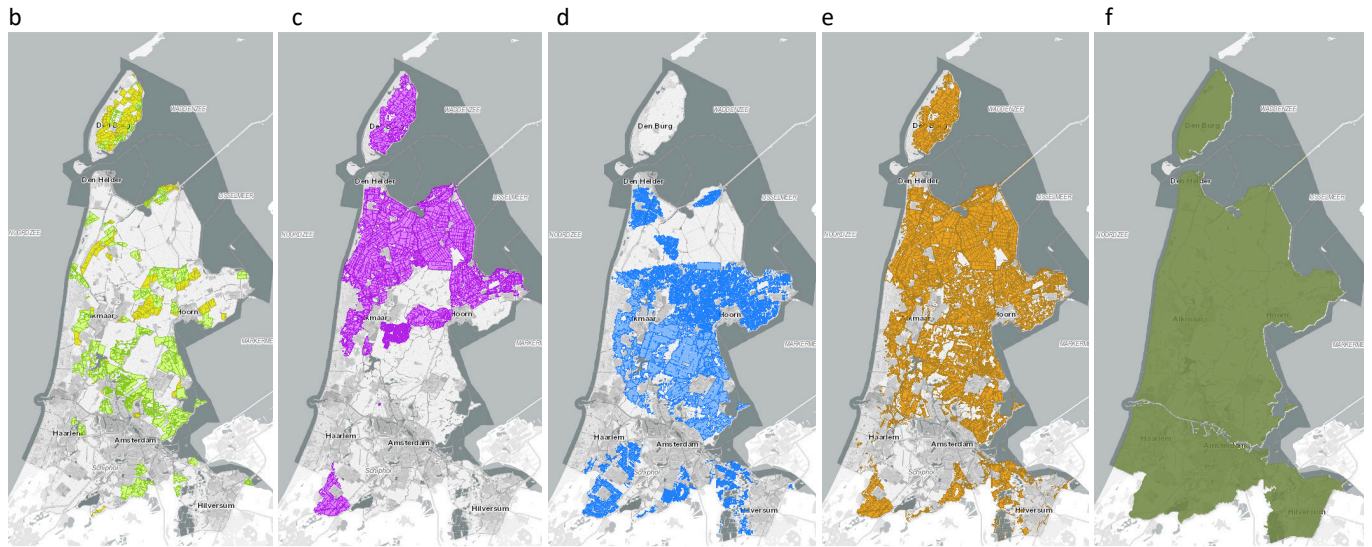

Droge dooradering (deelkaart e). Dit leefgebied is een half-open tot besloten landschap met aan elkaar grenzende (kleinschalige) akkers, graslanden, laanbeplanting, singels, hout- en tuunwallen, heggen en hagen, struweelranden, dijken en slaperdijken, bermen van wegen en paden, steilrandjes en ruigtezomen. In de herfst, winter en het vroege voorjaar zijn stoppelvelden aanwezig. Het leefgebied herbergt soorten die er foerageren, maar ook broedvogels die er broeden maar buiten het leefgebied foerageren. Andere soorten gebruiken de droge dooradering ter oriëntatie in het landschap.

Categorie water (agrarisch waterbeheer) (deelkaart f). Het agrarisch waterbeheer is gericht op het bereiken van een goede toestand van al het water conform de Kaderrichtlijn Water en het realiseren van een robuust, duurzaam en klimaatbestendig watersysteem. Verschillende maatregelen zijn hierbij behulpzaam, zoals het beschikbaar stellen van agrarische gronden voor waterberging bij veel neerslag en het vasthouden van water bij droogte en het verbeteren van de grond- en oppervlaktewaterkwaliteit door groene zuivering (minder belasting met verontreinigende stoffen vanuit de agrarische sector) en duurzaam bodembeheer (minder af- en uitspoeling van nutriënten en bestrijdingsmiddelen). Inmiddels is in Noord-Holland geïnvesteerd in de aanleg van natuurvriendelijke oevers en met het agrarisch waterbeheer is het beheer van NVO's in agrarisch gebied goed georganiseerd. Het budget voor agrarisch waterbeheer (een combinatie van EU-financiering en bijdragen van de waterschappen) is vrijwel volledig benut.

4.5 BEOORDELING GEBIEDSAANVRAGEN VAN AGRARISCHE COLLECTIEVEN

Op grond van artikel 3.4 van de SVNL 2016-2021 moet de subsidieaanvraag (de ‘gebiedsaanvraag’) van het gecertificeerde agrarisch collectief voldoen aan de beoordelingscriteria zoals die in deze paragraaf zijn opgenomen, inclusief de daarbij aangeduide kaarten. In onze opdracht toetst RVO.nl de gebiedsaanvragen van agrarische collectieven aan conformiteit met Europese regelgeving. Hierbij let RVO.nl op:

- de begrensde leefgebieden (open grasland, open akkerland, natte dooradering, droge dooradering en categorie water), weergegeven op de kaarten in de bijlage;
- onderstaande tabel (3), die aangeeft welke beheerfuncties en daarmee samenhangende beheermaatregelen opgenomen kunnen worden in de gebiedsaanvraag.

TABEL 4 BEOORDELING GEBIEDSAANVRAGEN VAN AGRARISCHE COLLECTIEVEN

Leefgebied	Huidige functies	Nieuwe functies
Open Grasland	Creëren fourageergebied (F01.01)	Optimaliseren fourageer-, en broed- en opgroeimogelijkheden (F01.12)
	Verschralen (F01.05)	
	Optimaliseren broed- en opgroeimogelijkheden (F01.02)	
	Optimaliseren nestbescherming (F01.03)	
	Optimaliseren voortplantings-mogelijkheden (F01.04)	
	Creëren nat biotoop (F01.06)	
Open Akker / Akkerfauna	Creëren fourageergebied (F01.01)	Creëren fourageergebied (F01.11)
	Verschralen (F01.05)	Optimaliseren voortplantings-mogelijkheden (F01.13)
	Optimaliseren voortplantings-mogelijkheden (F01.04)	
Natte dooradering	Creëren fourageergebied (F01.01)	Optimaliseren fourageer-, en broed en opgroei-mogelijkheden (F01.12)
	Optimaliseren voortplantings-mogelijkheden (F01.04)	
	Verschralen (F01.05)	Verschralen (F01.14)
Droge dooradering	Creëren fourageergebied (F01.01)	Optimaliseren fourageer-, en broed en opgroeimogelijkheden (F01.12)
	Verschralen (F01.05)	
	Optimaliseren voortplantings-mogelijkheden (F01.04)	
Categorie Water	Waterberging (F02.01)	Waterberging (F02.11)
	Bufferzone (F02.02)	Verbeteren waterkwaliteit (F02.12)
	Verbeteren waterkwaliteit (F02.03)	
	Vernatting (F02.04)	Vernatting (F02.13)
	Water vasthouden (F02.05)	Water vasthouden (F02.14)

4.6 BEHEER DOOR RECREATIESCHAPPEN

De recreatiegebieden in onze provincie vormen een groene buffer tussen stedelijke gebieden en bieden ontspanningsmogelijkheden voor bewoners en bezoekers. Van deze mogelijkheden wordt volop gebruik gemaakt; het aantal bezoekers van recreatiegebieden stijgt nog altijd, en de verwachting is dat deze stijging doorzet. Wij participeren, samen met gemeenten, in het bestuur van vijf recreatieschappen: Spaarnwoude, Alkmaarder- en Uitgeestermeer, Twiske-Waterland, Groengebied Amstelland en Plassenschap Loosdrecht. Aan het beheer en de ontwikkeling van deze gebieden dragen wij financieel bij. Dit gebeurt echter niet via het SNL, maar via separate bijdragen aan de recreatieschappen.

De recreatiegebieden zijn ongeveer 30 jaar geleden aangelegd, op basis van de recreatiebehoeften van toen. Deze behoeften zijn sindsdien soms veranderd, hetgeen gevolgen kan hebben voor de inrichting en het beheer. Deze blik op de toekomst, in combinatie met de toenemende beheerkosten en de bestuurlijke drukte die deelname aan vijf gemeenschappelijke regelingen met zich meebrengt, dwingt ons kritisch te kijken naar onze rol en positie in de recreatieschappen. Wij werken aan de modernisering van de recreatieschappen. Zo zijn wij uitgetreden uit recreatieschap Geestmerambacht en hebben het voorzitterschap van enkele andere recreatieschappen overgedragen aan gemeenten. Om enerzijds de verdiencapaciteit van recreatieschappen te vergroten, en anderzijds de in de recreatiegebieden aanwezige natuurwaarden beter te beschermen, hebben wij een zorgvuldige beschrijving van de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN gemaakt. Hierdoor komen de natuur- en recreatiedoelen in de recreatiegebieden beter in balans.

5. OVERZICHT VAN ALLE PROJECTEN

Projecten in het groen bevinden zich in de volgende fasen:

- **Categorie 1: Onbenoemd.** Dit zijn nog niet benoemde projecten in de niet gerealiseerde NNN en nog niet belegt bij een project-leider.
- **Categorie 2: Verkenning.** Van deze projecten is een beginnende scope helder. Waar ligt het project, wat is de omvang en welke doelen worden er beoogd.
- **Categorie 3: Studiefase.** In deze fase wordt de scope duidelijk afgegrensd en aan het einde van de fase gaan de projecten van de beleidskant naar de uitvoeringskant. Vanaf deze fase worden projecten opgenomen in het PNO
- **Categorie 4: Uitvoeringsprojecten.** Hier kun je buiten de voortgang fysiek volgen.
- **Nazorgfase:** Dit is de onderhoudsperiode en administratieve afhandeling van de uitgevoerde projecten.
- **Gerealiseerd:** De ambitie is gerealiseerd en wordt beheerd.

Regio	Regiocontact groen	Onbenoemd Gebied NNN begremsd maar geen personele inzet	1	Verkenning Gebied in beeld en personele inzet. Projecten nog onbenoemd. Factsheet is niet geheel in te vullen	2	Studiefase Factsheet in te vullen. Budget vast te stellen op basis van kengetallen. Zicht op benodigde inzet. Opmaat tot overdracht naar uitvoering.	3
-------	--------------------	--	---	---	---	---	---

Onderstaande tabel omvat de projecten die niet meer opgenomen zijn in het PNO 2020-2024. Dit kan zijn omdat een project gerealiseerd is, maar ook omdat de verantwoording op een ander niveau als het PNO is geregeld of dat projecten zijn samengevoegd.

Tabel ... Projecten uit het PNO

Project nr.	Projectnaam	Omschrijving	Trekker
AGV35	Monitoring Natuurbrug Laarderhoogt (natuur)	Doel was het vaststellen van het functioneren voor de doelsoorten, inzicht verkrijgen in de effecten van het recreatief medegebruik op het gebruik van de natuurbrug door de fauna en advies over inrichting en beheer om gebruik door de doelsoorten te optimaliseren.	Provincie Noord-Holland
AGV40	Groene Uitweg: Stelling van A-Nieuwe Hollandse Waterlinie (cultuur)	Projecten met als doel het behoud van en stimulering van het bezoek aan en het gebruik van het waardevolle cultureel erfgoed Stelling van Amsterdam en Nieuwe Hollandse Waterlinie. Dit project draagt niet bij aan het NNN en wordt niet gefinancierd uit de Reserve Groen. Project wordt ergens anders verantwoord.	Provincie Noord-Holland
AGV57	Groene Uitweg: Stelling van A'dam, Fort Abcoude en omgeving (recreatie)	Verbetering van de omgevingskwaliteit en de recreatieve ontsluiting van Fort Abcoude. Dit project draagt niet bij aan het NNN en wordt niet gefinancierd uit de Reserve Groen. Project wordt ergens anders verantwoord.	Provincie Noord-Holland
GV27	Vuntus (natuur en water)	De Vuntus, het natuurgebied in de Oostelijke Vechtplassen ten noorden van Oud Loosdrecht, heeft een kwaliteitsimpuls gekregen. De provincie investeerde in waterkwaliteit (verdroging) en natuur (inrichting 140 ha).	Natuurmonumenten
GV65	GU: Fiets- en wandelverbindingen Horstermeerpolder (recreatie)	Dit project is onderdeel van GV19 (Horstermeerpolder) geworden	Provincie Noord-Holland
GV69	Groene Uitweg: Verder met de Vesting Muiden (landschap, recreatie, agrarische structuurverbetering)	Herstel en verbetering Vesting Muiden en de zuidelijke schootsvelden, verleggen Mariahoeveweg en agrarisch beheer Schootsvelden. Dit project draagt niet bij aan het NNN en wordt niet gefinancierd uit de Reserve Groen. Project wordt ergens anders verantwoord.	Regio Gooi en Vechtstreek

KL04	Natuurbrug Zeepoort (natuurverbinding)	De natuur van het Nationaal Park en de Amsterdamse Waterleidingduinen is versterkt door de aanleg van drie natuurbruggen. Gezamenlijk verbinden zij meer dan 7.000 hectare natuurgebied. De natuurbrug Zeepoort in de gemeente Bloemendaal is onderdeel van deze natuurverbinding en nu aan de beheerder overgedragen	Provincie Noord-Holland
LH08	Dijkversterking Hoorn-Amsterdam (natuur, landschap, recreatie en natuurcompensatie)	In het vorige PNO is een bedrag van € 0,5 miljoen geraamd voor groene maatregelen bij het project Markermeerdijken. Het bedrag uit de groene reserve (€ 0,5 miljoen) is overgeheveld naar het project Markermeerdijken, zodat vanuit dit project ook verantwoording zal worden afgelegd over de op natuur gerichte maatregelen die gerealiseerd worden.	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (studie)
PNH19	Subsidie versnipperde natuurterreinen	Op het ter beschikking gestelde budget van € 50.000,- per jaar zijn in 2017 en 2018 geen aanvragen om subsidie ingediend. Het onderdeel Versnipperde natuurterreinen is mede daarom vervallen. Paragraaf 5 van de uitvoeringsregeling Groen Noord-Holland.	Provincie Noord-Holland

Lopende programma's en projecten, uitgesplitst per regio

In het werk van de provincie staat de regio steeds meer centraal. Samen met gemeenten, waterschappen, ondernemers en andere externe partners benoemen we de opgaven in de regio. En we maken afspraken over samenwerking en uitvoering. Regionaal werken sluit aan bij de koers van de Omgevingsvisie en past in de geest van de Omgevingswet. Wij werken met [7 regio's](#) in de Provincie Noord-Holland en op basis van deze regio-indeling zijn de lopende programma's en projecten verdeeld in de tabellen in deze paragraaf.

Regio Kop van Noord-Holland

Project nr.	Projectnaam	Omschrijving	Fase	Trekker
NHN01	Waalenburg (natuur)	Waalenburg is een belangrijk weidevogelgebied op Texel. Hier wordt een aaneengesloten natuurgebied van 490 ha gerealiseerd, waarmee wordt bijgedragen aan het NNN.	Nazorg	Provincie Noord-Holland
NHN06	De Bol (natuur)	In het oosten van Texel ligt natuurgebied De Bol. Natuurmonumenten heeft het project afgerond.	Nazorg	Natuurmonumenten
NHN14	Huisduinerpolder (natuur)	De Huisduinerpolder is een drassige polder, grenzend aan de fortgracht van Fort Erfprins in Den Helder. De polder maakt deel uit van het NNN. De provincie wil de brakke natuur in dit gebied versterken.	Studie	Provincie Noord-Holland
NHN15	Schagen Kolhorn (natuur)	Langs de verbinding Schagen-Kolhorn liggen een aantal restant NNN opgaven. Hier wordt een aantal stapstenen gerealiseerd, die begrensd worden als NNN.	Studie	Provincie Noord-Holland
NHN16	Boskerpark (natuur)	Tussen Callantsoog en Groote Keeten wordt het Boskerpark ontwikkeld. Naast een complex voor verblijfrecreatie zal 19 hectare natuur worden aangelegd.	Plan	Provincie Noord-Holland
NHN17	Zandpolder (natuur)	Tussen Callantsoog en Groote Keeten ligt de Zandpolder. Aanvullend op de reeds ontwikkelde natuur zal hier nog circa 30 ha. natuur worden aangelegd.	Studie	Provincie Noord-Holland
NHN18	Uitlandsche Polder (natuur)	Ten noorden van het natuurgebied het Zwanewater ligt de Uitlandsche polder. Van de natuuropgave in deze polder heeft Natuurmonumenten al een groot deel gerealiseerd. Aansluitend daarop zal nog circa 38 ha natuur worden ontwikkeld.	Studie	Natuurmonumenten

NHN23	Polder Waard Nieuwland (natuur en recreatie)	Aan de Polder Waard Nieuwland (480 ha) wordt een ecologische en recreatieve impuls gegeven. Er wordt 23 ha natuur aangelegd gecombineerd met de opvang van water.	Uitvoering	Provincie Noord-Holland
NHN28	Fietspad Wierdijk (recreatie)	Het project 'Het Wier van Wieringen' beoogt door het herstellen, herontwikkeling en ontsluiten van een aantal iconen (Wierdijk, Wierschuur, Zuiderzeekeet, Fietspad) de verhalen over 'Het Wier van Wieringen' beleefbaar te maken. Het project 'Wierdijk', is onderdeel van het project 'Het Wier van Wieringen'.	Plan	Provincie Noord-Holland

Regio Alkmaar en omgeving

Project nr.	Projectnaam	Omschrijving	Fase	Trekker
KL07	Uitbreiding Geestmerambacht (recreatie)	Het recreatiegebied Geestmerambacht ten noorden van Alkmaar wordt uitgebreid. Er worden nieuwe fiets- en wandelpaden aangelegd en er komt een nieuwe vaarverbinding ten noorden van Sint Pancras. Ook wordt een natuurpark van 24 ha aangelegd.	Uitvoering	Recreatieschap Geestmerambacht
KL14	Binnenduinrand Egmond (natuur)	In de binnenduinrand van Egmond wordt natuur gerealiseerd. Hiermee wordt het NNN versterkt. Er is al 27 hectare ingericht; er zal nog ca. 14 hectare gerealiseerd worden.	Plan	Provincie Noord-Holland
KL16	Weidse Polders (natuur)	De Weidse Polders (NNN) is al voor een groot deel verworven en (deels) ingericht. De provincie onderzoekt hoe de resterende opgave gerealiseerd kan worden.	Studie	Provincie Noord-Holland
KL17	Harger en Pettemerpolder (natuur)	Vlak achter de Hondsbossche Zeewering ligt de Harger- en Pettemerpolder (Natura 2000). Hier wordt omzetting van landbouw naar natuur bevorderd en worden afspraken gemaakt over natuurontwikkeling en natuurbeheer.	Nazorg	Provincie Noord-Holland
KL26	Nieuwe Strandwal (natuur en water)	De Nieuwe Strandwal is een gebiedsontwikkelingsproject tussen Heiloo en Castricum. Doel van het deelprogramma Groen is de Uitvoering van projecten op het gebied van natuur, water, landschap en recreatie. De provincie zet zich hierbij in voor de natuur- en waterprojecten.	Studie	Provincie Noord-Holland

Regio West-Friesland

Project nr.	Projectnaam	Omschrijving	Fase	Trekker
NHN26	Koopmanspolder (natuur)	De inrichting is in 2016 gerealiseerd. Na de inrichting zijn er afspraken over beheer gemaakt met de Vereniging Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer West-Friesland. Tevens wordt de Koopmanspolder als Landlab gebruikt. Diverse proeven worden gedaan met waterpeilen e.d.	Nazorg	Provincie Noord-Holland, RWS en HHNK

Regio Zuid-Kennemerland

Project nr.	Projectnaam	Omschrijving	Fase	Trekker
KL22	Houtrak (natuur en recreatie)	De gemeente Haarlemmermeer wil in de Houtrak-polder natuur en recreatieve voorzieningen realiseren, waarbij rekening wordt gehouden met andere gebiedsontwikkelingen, zoals de Visie Noordzeekanaalgebied 2040.	Uitvoering	Gemeente Haarlemmermeer en SBB
KL38	Waterrijk en Zanderij Castricum (natuur)	Bij project Waterrijk aan de binnenduinrand bij Egmond Binnen richt PWN 2,5 ha NNN in, zodat de omliggende NNN-terreinen een eenheid worden. Zanderij Castricum ligt aan de binnenduinrand bij Castricum. Hier richt PWN 5,5 ha NNN in.	Uitvoering	PWN

Regio Zaanstreek-Waterland

Project nr.	Projectnaam	Omschrijving	Fase	Trekker
LH07	FES Verbrakking Westzaan (natuur)	In de polder Westzaan is het plan om, via de Nauernasche Vaart, brak water uit het Noordzeekanaal het Guisveld (in het noorden van de polder) en het Euverenweggebied (direct ten zuiden van het Guisveld) in te laten.	Studie	Provincie Noord-Holland
LH23	Natuurvriendelijke oevers IJperveld (natuur)	In het IJperveld wordt ruim 8 km natuurvriendelijke oevers gerealiseerd die de natuurwaarden in en langs het water vergroten, de waterkwaliteit verbeteren en het afkalven van percelen stoppen.	Uitvoering	Landschap Noord-Holland
LH25	Ontsnippering Bereikbaarheid Waterland	Het project richt zich vooral op het verbeteren van de doorstroming van het verkeer, maar waar mogelijk wordt ook de ecologische ontsnippering meegenomen.	Studie	Provincie Noord-Holland
LH26	Natuurverbindingen corridor Amsterdam - Hoorn	Realiseren van natuurverbindingen Kalverpolder-Oostzanerveld en Jisperveld - Oostzanerveld	Studie	Provincie Noord-Holland

Regio Noord-Holland Zuid

Project nr.	Projectnaam	Omschrijving	Fase	Trekker
KL27	PARK21 (recreatie en water)	De gemeente Haarlemmermeer legt de komende 15 tot 20 jaar Park 21 aan (1000 ha). Het project dient meerdere doelen: verbetering waterkwaliteit en duurzaamheid, landschap, recreatie, landbouw.	Plan	Gemeente Haarlemmermeer
KL30	Groene AS Bovenlanden (natuur)	Aankoop en inrichting van 14,6 ha 'stepping stones', verdeeld over 7 projecten.	Plan	Stichting Bovenlanden Aalsmeer
KL32	Groene AS door Aalsmeer (natuur)	Uitvoering Uitvoeringsprogramma Groene AS Aalsmeer: aankoop-, inrichting van bovenlandjes, aanleg van natuurvriendelijke oevers, faunapassages.	Plan	Gemeente Aalsmeer

Regio Gooi- en Vechtstreek

Project nr.	Projectnaam	Omschrijving	Fase	Trekker
AGV45	Programma-coördinatie	Coördinatie van het gehele programma Groene Uitweg.	n.v.t.	Provincie Noord-Holland
GV04	GU: Naarden buiten de Vesting (natuur en recreatie)	Afronding projecten wandelpad, herstel en behoud schootsvelden, Gooimeertak en Agrarische structuurversterking.	Uitvoering	Regio Gooi en Vechtstreek
GV06	Toelopen natuurbrug Laarderhoogt (natuur)	De ecologische toelopen van de Natuurbrug Laarderhoogt worden ingericht. Bij de inrichting wordt bosterrein omgevormd naar open landschap met heide, open zand, poelen en schraalgrasland. Hiervoor is een gebiedsproces opgestart.	Uitvoering	Goois Natuurreservaat
GV08	Fietspad over de Gaasp (recreatie)	Aanleg van een fietsbrug langs de A9 over de Gaasp. De fietsbrug over de Gaasp zal de Gaasperplas en het Diemberbos verbinden en is ook toegankelijk voor wandelaars. Hiermee wordt ook de verbinding tussen IJburg en Amsterdam-Zuidoost verbeterd.	Nazorg	GGA (uitvoering door RWS)
GV10	Holendrecht polder (natuur)	Het project is gerealiseerd in 2017. Dit is gemeld in het PMG 2018-2022. Er blijken nog een aantal kleine aanpassingen uitgevoerd te moeten worden en dit loopt nog verder.	Nazorgfase	Provincie Noord-Holland
GV11	NNN schil Naardermeer (natuur)	In de randzone van het Naardermeer wordt 103 hectare ingericht om natuurwaarden in en rond het Naardermeer te versterken en het natuurgebied te verbinden met de Vecht.	Plan	Provincie Noord-Holland
GV12	Studieprojecten Diemerscheg (natuur)	Langs het IJmeer tussen Diemen en Muiden wordt het natuurgebied 'Baai van Ballast' gerealiseerd. Het natuurgebied wordt onderdeel van de Waterlandtak, een natuurverbinding tussen het Naardermeer en het IJmeer/Diemerbos. De Gemeenschapspolder wordt als NNN ingericht	Plan	Provincie Noord-Holland
GV13	GU: Agrarische structuurverbetering en boerderijverplaatsingen (natuur, agrarische structuurverbetering)	In het agrarisch kerngebied van de noordelijke Vechtstreek vindt een grootschalige kavelruil plaats om zowel de agrarische structuur te verbeteren, als de natuur bij het Naardermeer te versterken.	Uitvoering	Provincie Noord-Holland
GV14	Diemberbos fase 2 (natuur en recreatie)	Met de Uitvoering van het investeringsplan Diemberbos fase 2 wordt de recreatieve toegang vanuit Amsterdam naar het landelijk gebied vergroot met nieuwe fietspaden en landschappelijke maatregelen. Daarnaast wordt het Diemberbos gekoppeld aan het NNN.	Uitvoering	Stuurgroep Diemberbos (PNH)
GV16	Verwerving en inrichting 't Hol (natuur)	In 't Hol, een bestaand natuurgebied in de Oostelijke Vechtplassen, worden de laatste agrarische percelen verworven en ingericht voor de natuur.	Plan	Provincie Noord-Holland
GV19	Horstermeerpolder (natuur)	Voor de Horstermeerpolder wordt een plan gemaakt met natuurontwikkeling als doel	Plan	Provincie Noord-Holland
GV24	NNN De Kampen (natuur)	De Kampen is een polder, gelegen ten zuidoosten van de A27 bij Blaricum. In dit gebied wil de provincie 98 hectare natuur realiseren in de vorm van weidevogelgrasland.	Uitvoering	Provincie Noord-Holland

GV29	Verbinding Hoorneboeg (natuur)	De natuurverbinding en toelopen aan weerszijden van de Natuurbrug Zwaluwenberg worden opnieuw ingericht, waarbij bos wordt omgevormd naar een open landschap met heide, open zand, schraalgrasland en poelen.	Plan	Goois Natuurreservaat
GV30	Natuurboog (natuurverbinding)	Aanleg van ecologische verbindingen in de zone tussen het Diembos en de Holendrechtterpolder.	Uitvoering	Gemeente Amsterdam
GV32	GU: Rondje Naardmeer (recreatie en natuur)	Het project bestaat uit de ontsnippering van de spoorlijn Hilversum -Weesp door uitvoering van een tunnel voor fietsers, wandelaars en fauna en de aanleg van een nog te bepalen aantal passages onder de spoorlijn door.	Uitvoering	Provincie Noord-Holland
GV34	GU: Faunapassages N201 (natuur)	De provincie wil onder de N201 meerdere faunapassages aanleggen, zodat de otter en andere dieren zich veilig van de Kortenhoefse Plassen naar natuurgebied de Wijde Blik kunnen verplaatsen.	Plan	Provincie Noord-Holland
GV36	Natuurontwikkeling Huydecoopersweg (natuur, waterberging en recreatie)	Na afronding van de (water)bodemsaneringen in het kader van Plan Anna's Hoeve wordt een gebied nabij de A27 in Hilversum ingericht als permanente oplossing voor waterberging van extreme waterhoeveelheden binnen het stedelijk watersysteem.	Plan	AGV/Waternet
GV39	GU: Fiets-, wandel- en ruiterspaden (recreatie)	Het programma fiets-, wandel- en ruiterspaden bestaat uit 8 wandelpaden, 8 fietspaden, 5 ruiterspaden, 2 recreatieve voorzieningen en routebording.	Uitvoering	Diverse gemeenten
GV42	GU: Gebiedscoördinatie en projecten (landbouw)	De gebiedscoördinator begeleidt, informeert en ondersteunt agrarische ondernemers bij hun initiatieven in het kader van de Uitvoeringsregeling voor de agrarische sector Groene Uitweg.	Uitvoering	Agrarische Natuur en Landschapsvereniging Vechtvallei
GV48	De Groene Schakel (natuur)	Ecologische en recreatieve herinrichting van de gebieden Anna's Hoeve en Monnikenberg, alsmede de inpassing van de infrastructuur door middel van grondwallen en schermen.	Uitvoering	Provincie Noord-Holland
GV53	Ontsnippering 't Gooi (ecologische verbindingen)	Aanleg van 5 ecologische verbindingen en faunapassages op diverse plaatsen in 't Gooi.	Plan	Provincie Noord-Holland
GV54	Natuurontwikkeling Dassenveld (natuur)	Ontpachting en inrichting tbv natuur van 8 ha gras en bouwland, nabij een natuurverbinding, onderdeel van de NNN.	Uitvoering	Provincie Noord-Holland
GV57	GU: Binnendoorvaarverbinding (recreatie)	Aanleg van een nieuwe vaarverbinding tussen de Naardertrekvaart en het Gooimeer.	Plan	Provincie Noord-Holland
GV58	GU: Naardertrekvaart (recreatie)	Capaciteitsvergroting van de Naardertrekvaart is noodzakelijk tussen de voorgenomen aantakking van de aan te leggen Binnendoorvaarverbinding en Naarden Vesting.	Plan	Regio Gooi en Vecht, gemeente Gooise Meren
GV59	GU: Passantenhaven (recreatie)	De bestaande havenkom grenzend aan Naarden Vesting wordt vergroot om een aantal aanlegplaatsen voor passanten te realiseren. Ook worden bijpassende voorzieningen aangelegd.	Plan	Regio Gooi en Vecht, gemeente Gooise Meren
GV62	NNN Waterlandtak-Oost (natuur)	Uitvoering van 42 hectare natuur.	Studie	Provincie Noord-Holland

GV63	Gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen (natuur en recreatie)	Uitvoeringsprogramma van het gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen. Het bevat alle projecten die bijdragen aan de drie sporen: (1) ontwikkelen vrije tijdslandschap, (2) versterken ecologische waarden en (3) transitie van de recreatiesector.	Divers	Provincie Noord-Holland
GV64	GU: Duurzaam beheer Diemer Bos (beheer)	Maatregelen om het beheer van het Diemberbos op termijn structureel geregeld te hebben	Uitvoering	SBB
GV66	GU: Gaasperplas Centraal (recreatie)	Versterking infrastructuur van en naar de fietsroutes rond de Gaasperplas, als versterking van de Oost-Westverbindingen tussen de Amstel- en Diemerscheg.	Plan	Groengebied Amstelland

Tabel Natuurcompensatie (zie paragraaf ..... voor een toelichting)

Project Nr.	Projectnaam	Omschrijving	Trekker
AGV55	Natuurcompensatie Landgoed Terra Nova	Stichting Landgoed Terra Nova wil een bestaande buitenplaats ontwikkelen. Ter compensatie worden verscheidene maatregelen getroffen, waaronder 674 m ² NNN en mitigerende maatregelen zoals het aanleggen van vleermuisvriendelijke verlichting.	Stichting Landgoed Terra Nova Loenen aan de Vecht
AGV56	Natuurcompensatie Scouting Laren	Uitspraak Raad van State bepaalt dat de gemeente een alternatieve locatie voor de activiteiten van Scouting Laren dient te zoeken. Indien de activiteit niet meer op de nu beoogde locatie wordt gerealiseerd, zal de huidige natuurcompensatieplicht mogelijk vervallen.	Gemeente Laren
GV26	Natuurcompensatie A1-A6-A9	RWS verbreedt de komende jaren de snelwegen, hierdoor wordt 62,2 ha NNN en 111 ha weidevogelleefgebied aangetast. Als compensatie wordt 113,2 ha nieuwe natuur gerealiseerd en 22 ha kwaliteitsverbetering binnen bestaande NNN gerealiseerd. T.b.v. de 111 ha weidevogelleefgebied wordt 1,3 miljoen euro beschikbaar gesteld voor beheermaatregelen in het gebied.	Rijkswaterstaat
KL01	Natuurcompensatie Gasopslag Bergermeer	Het bedrijf Taqa Energy legt ondergrondse gasopslag aan onder de Bergermeer. Omdat dit leidt tot 30 ha natuurschade, moet TAQA 30 ha natuur compenseren. Het gaat om een blijvend nieuw natuurgebied voor weidevogels.	TAQA
KL19	Natuurcompensatie Fietspad Castricum Akersloot	De gemeente Castricum heeft een fietspad aangelegd in een weidevogelleefgebied tussen Castricum en Akersloot. Omdat de aanleg tot verstoring van de weidevogels leidt compenseert de gemeente dit met de aanleg van 7,7 ha natuur.	Gemeente Castricum
LH21	Natuurcompensatie Waterrijk Oosthuizen	Voor de bouw van de woonwijk Waterrijk bij Oosthuizen wordt weidevogelleefgebied aangetast. Als natuurcompensatie zal het NAM terrein worden ingericht als weidevogelleefgebied.	Gemeente Zeevang
NHN04	Natuurcompensatie Westfrisiaweg	Bij de aanleg van de Westfrisiaweg (N23) wordt een weidevogelleefgebied en een aantal natuurverbindingen doorkruist. Compensatie vindt plaats door bij de A7 bij Hoorn natuurvriendelijke oevers en een ecologische stapsteen te realiseren.	Provincie Noord-Holland
NHN22	Natuurcompensatie Bedrijventerrein Kolksluiste 't Zand	Bedrijventerrein Kolksluis breidt uit. Natuurcompensatie t.b.v. 3,5 ha weidevogelleefgebied bestaat uit: aanleg 3,5 ha waterberging en 2 ha inrichting compensatiegrond.	Gemeente Schagen

NHN25	Natuurcompensatie Windpark Wieringermeer	Windkracht Wieringermeer legt een windmolenpark aan in polder Wieringermeer, waarbij 1,9 ha bos verdwijnt en 1,4 ha bos wordt gekapt. Als compensatie voor het bos dat verdwijnt, zal Nuon een perceel van 3,9 ha aansluitend op het Robbenoordbos aankopen en inrichten als natuur. De 1,4 ha die gekapt wordt, wordt opnieuw ingericht.	Nuon Windpark Wieringermeer BV
-------	--	---	--------------------------------

Tabel provinciale subsidieregelingen groenprojecten

Subsidie Nr.	Naam Subsidie	Doel subsidie
PNH02	UVR Groen Subsidie TOP	Betere benutting van het landelijk gebied door recreanten door middel van het verbeteren van de bereikbaarheid, de toegankelijkheid en bekendheid van routes door het aanleggen van opstappunten.
PNH03	UVR Groen Subsidie uitbreiding Wandelnetwerk Noord-Holland	Het uitbreiden en oplossen van knelpunten in het bestaande wandelnetwerk Noord-Holland.
PNH08	SKNL Functiewijziging en Inrichting (Particulier Natuurbeheer)	Functiewijziging en inrichting van agrarische bestemming naar natuur, van terreinen binnen de NNN die in particulier eigendom zijn. De inrichtingsmaatregelen vinden plaats op basis van een door de provincie goed te keuren uitvoeringsplan.
PNH10	SKNL Kwaliteitsimpuls	Bevordering kwaliteit van bestaande natuurgebieden in Noord-Holland.
PNH13	UVR Groen Subsidie Weidevogelbiotopen	Om het leefgebied van weidevogels beter te kunnen inrichten en daarmee het leefgebied aantrekkelijker te maken, wil de provincie met deze nieuwe subsidiemogelijkheid investeringen in hogere waterpeilen en het verwijderen van bomen en struiken stimuleren.
PNH14	GU Subsidies UVR agrarische sector	Het stimuleren van verbreding, structuurversterking, innovatie en verduurzaming van de agrarische sector.
PNH17	UVR subsidie bedrijfs-verplaatsing en kavelruil NNN	Regeling ten behoeve van agrariërs in het NNN die niet kunnen of willen overschakelen naar natuurbeheer
PNH19	UVR subsidie versnipperde natuurterreinen	Stimulering terreinbeherende organisaties om de efficiency van het beheer van versnipperde natuurterreinen te verhogen door verkoop of overdracht van het beheer aan collega terreinbeheerders in de directe omgeving.
PNH20	UVR bedrijfsverplaatsing Groene Uitweggebied	Bedrijfsverplaatsingen in het Groene Uitweg gebied t.b.v. verbetering agrarische structuur, landschap en natuur buiten het NNN.
PNH25	Tuinwallen	Het herstel en de instandhouding van tuinwallen vanwege hun bijzondere landschappelijke waarde en de natuurwaarden. Tuinwallen zijn erkend als cultureel erfgoed.

Tabel overige processen en projecten

Nr.	Naam	Omschrijving	
PNH05	Vorbereidingskosten Verbinden en ontsnipperen (natuur)	Analyse en aanpak knelpunten in natuurverbindingen. Het betreft met name knelpunten als gevolg van provinciale wegen.	Provincie Noord-Holland (n.v.t.)
PNH06	Studiefase NNN en Recreatie	Procesgeld voor voorbereiding projecten uit het programma. Het gaat hierbij om procesgeld voor diverse gebiedsprocessen o.a. in Laag-Holland, Oostelijke Vechtplassen en Amstelmeer.	Studie (studie)
PNH15	Restantopgaven NNN	In dit proces zitten de nog in te richten en/of te verwerven gronden opgenomen die niet in projecten gerealiseerd worden.	Provincie Noord-Holland (studie)
PNH21	Herstelmaatregelen Programma Aanpak Stikstof in Natura 2000	De PAS-maatregelen worden getroffen om de Natura 2000 doelen te realiseren. De maatregelen worden verspreid over de komende jaren uitgevoerd en moeten in juli 2021 klaar zijn.	Provincie Noord-Holland en Terreinbeherende organisaties (uitvoering)

PNH22	Herstelmaatregelen Natura 2000	Naast de PAS herstelmaatregelen moeten er ook herstelmaatregelen in de Natura 2000-gebieden worden uitgevoerd welke niet gekoppeld zijn aan het PAS. Het gaat hier ook om herstelmaatregelen om de hoeveelheid en/of kwaliteit van de kwalificerende habitats in deze gebieden te verbeteren	Provincie Noord-Holland en Terreinbeherende organisaties (uitvoering)
PNH23	Aanvullende grondkosten	Dit proces is ingesteld om inzichtelijk te houden welke aanvullende kosten buiten de reguliere processen geïnvesteerd worden.	Provincie Noord-Holland (studie)
PNH24	Transitie Zuiderzeeroute	Samen met regionale en landelijke partners wil het Fietsplatform inzetten op een radicale herziening van de LF-routes ('LF2.0'). Hiervoor is eerder al een breed gedragen toekomstvisie opgesteld.	Provincie Noord-Holland (plan)
PNH26	Buitenpoorten	Buitenpoorten zijn stations op het snijvlak van stad en land, die als startpunt gebruikt worden om van het buitenleven te genieten. We willen deze stations(gebieden) aantrekkelijker maken en beter laten aansluiten bij de omgeving.	Provincie Noord-Holland (studie)

6. FINANCIËN

De afgelopen jaren is in het PMG en PNO geen rekening gehouden met de actuele grondprijsstijgingen, reden was hiervoor de algemene perceptie dat de grondprijzen wel weer zouden zakken naar een lager niveau.

Het laatste jaar is echter gebleken dat de gronden niet in prijs zakken en ook de voortuitzichten zijn zodanig dat de stijging zich wel zal afvlakken, maar dat er geen sprake is van het zakken van de grondprijzen.

Om die reden zijn de grondprijzen in het PNO 2020-2024 aangepast aan de huidige marktomstandigheden en betekend dit globaal een prijsstijging van 30%.

7. KAARTEN

Het Programma Natuurontwikkeling bevat een aantal interactieve kaarten. Interactieve kaarten zijn (digitale) producten, waarin behalve de kaart ook een aantal gereedschappen ter beschikking wordt gesteld om de kaart nader te bestuderen (zoals het 'aan' of 'uit' zetten van kaartlagen, inzoomen of nadere informatie opvragen).

Hierna staan de verschillende kaarten toegelicht. Via de weblinks kunt u de kaarten bekijken. U kunt de interactieve kaarten ook inzien via de algemene website van de provincie Noord-Holland: www.noord-holland.nl. Als u op deze website bent, ziet u bovenaan de pagina een aantal thema's. Via het thema 'Over de Provincie' komt u op een pagina waar u 'Interactieve kaarten' kunt aanklikken.

Kaarten van het Ontwerp-Natuurbeheerplan 2020 (zie paragraaf 4.3. voor een nadere toelichting)

<https://maps.noord-holland.nl/WebViewer/index.html?viewer=nbp>

Via de knop kunt u 'De kaartlagenlijst tonen' aanklikken. Dan ziet u aan de linkerzijde een legenda. Hier kunt u het 'Natuurbeheerplan 2019' actief maken door op het vakje ervoor te klikken, er komt dan een '✓' te staan. Onderdeel van het 'Natuurbeheerplan 2020' zijn de kaarten:

Kaart 1 Beheertypenkaart

Kaart 2 Ambitiekaart

Kaart 3 Vaarlandtoeslag-kaart

Deze kunt u actief maken door op het vakje ervoor te klikken. Wilt u Kaart 3 bekijken, dan adviseren wij u om kaart 2 en 1 uit te zetten.

Kaart met alle groenprojecten in het Programma Natuurontwikkeling

<http://maps.noord-holland.nl/groenprojecten/desk.htm>

De provincie streeft ernaar dat alle Noord-Hollanders snel in het groen kunnen zijn en zet zich in voor het behoud van leefgebieden van dieren en planten. Daarvoor voert de provincie samen met partners een groot aantal projecten uit. Deze projecten vindt u op deze kaart.

Voortgangkaart Natuurnetwerk Nederland

<https://maps.noord-holland.nl/WebViewer/index.html?viewer=nbp>

De voortgangkaart laat zien hoe het staat met de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland. U vindt deze kaart bij de interactieve kaart 'Natuurbeheerplan'. Als u in de legenda naar beneden scrolt, dan komt u 'Voortgangkaart' tegen. Als u deze actief maakt en op de '+' klikt links van de tekst, klapt er een volgend niveau uit, deze heet ook 'Voortgangkaart'. Als u op het symbooltje voor deze titel klikt, dan klapt deze uit en kunt u de diverse legendatypen zien:

- kwaliteitsverbetering op gerealiseerde natuur (lichtgroen)
- Natuurnetwerk gerealiseerd (donkergroen)
- niet verworven en niet ingericht (rood)
- verworven, niet ingericht (oranje)

Kaart plangebied Groene Uitweg

